

STRATEEGIAD ÜLDSUSE KAASAMISEKS PIIRIVEEKOGUDE HALDAMISSE SIIRDERIIKIDES

Peipsi järve (Eesti/Venemaa) ja
Ohridi järve (Makedoonia/Albaania) näitel

Käesolev trükkis on seminari “Peipsi alamvesikonna veemajanduskava koostamise juhendmaterjali tutvustamine. Üldsuse kaasamine veemajanduskava koostamisel.” ja rahvusvahelise seminari “Strateegiad üldsuse kaasamiseks piiriveekogude haldamisse siirderiikides: Peipsi järve (Eesti/Venemaa) ja Ohridi järve (Makedoonia/Albaania) näitel” aruanne. Seminarid organiseerisid Peipsi Koostöö Keskus ja ALLCOOP (Ohridi ja Prespa Järve Koostööprojekt) ning need toimusid Tartus, 5. ja 15-16. oktoobril 2001

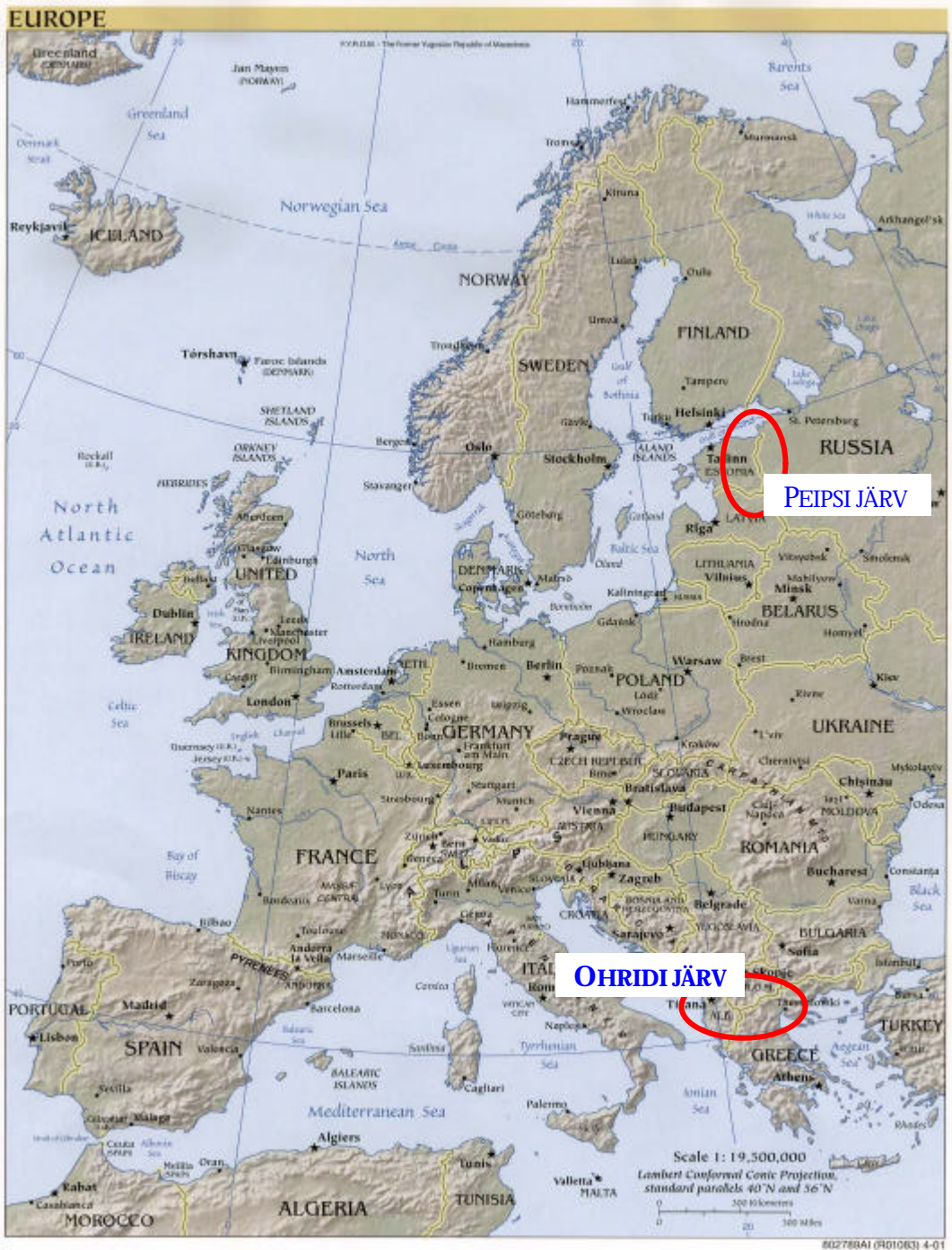
Seminare toetasid Charity Know How Foundation, Avatud Ühiskonna Instituut (“Ida-Ida programm”) ning Kesk- ja Ida-Euroopa Regionaalne Keskkonnakeskus.

Koostanud:

Margit Säre, Peipsi Koostöö Keskus
Gulnara Roll, Peipsi Koostöö Keskus
Piret Uus, Peipsi Koostöö Keskus
Jovanco Sekuloski, ALLCOOP

ISBN 9985-78-416-2

JAANUAR 2002

Kaart http://www.lib.utexas.edu/maps/europe/europe_ref01.jpg

SISUKORD:

1. EESSÕNA	4
2. SISSEJUHATUS	5
3. RAHVUSVAHELINE ÕIGUSLIK TAUST ÜLDSUSE KAASAMISEKS VEEMAJANDUSSE	6
JUHISED ÜLDSUSE KAASAMISEKS VEEMAJANDUSSE: VEEKONVENTSIOONI JA ARHUSI KONVENTSIOONI VAHELISE LÕHE VÄHENDAMINE.....	7
ÜLEVAADE KESKKONNAINFO KÄTTESAADAVUSE, KESKKONNAASJADE OTSUSTAMISES ÜLDSUSE OSALEMISE NNG NEIS ASJUS KOHTU POOLE PÖÖRDUMISE ARHUSI KONVENTSIOONI RAKENDAMISEST JA VÕIMALIKEST TAKISTUSTEST EESTIS	9
ÜLDSUSE KAASAMINE <i>EL VEEPOLIITIKA RAAMDIREKTIIVI</i> RAKENDAMISSE.....	12
4. PRAKTILISED KOGEMUSED: ETTEPANEKUD HUVIGRUPPIDE KAASAMISEKS VESIKONDADE VEEMAJANDUSKAVADE VÄLJATÖÖTAMISSE	15
5. KOKKUVÕTE	30
LISA I	34
RAHVUSVAHELINE SEMINAR	34
LISA II	40
SEMINARIL OSALEJAD	40
LISA III	42
TÄNUAVALDUSED	42
LISA IV	43
JÄTKUPLAANID	43

1. EESSÕNA

05. oktoobril 2001. a. toimus Tartus seminar teemal "Peipsi alamvesikonna veemajanduskava koostamise juhendmaterjali tutvustamine. Üldsuse kaasamine veemajanduskava koostamisel." Seminari eesmärk oli tutvustada Eesti Veeseaduse alusel välja töötatud veemajanduskava koostamise juhendi eelnõu ning üldsuse kaasamise protseduuri veemajanduskava koostamisel.

15.-16. oktoobril 2001.a toimus Tartus teine seminar "Strateegiad üldsuse kaasamiseks piiriveekogude haldamisse siirderiikides: Peipsi järve (Eesti/Venemaa) ja Ohridi järve (Makedoonia/Albaania) näitel", millest võttis osa 60 esindajat Eesti, Venemaa, Läti, Makedoonia, Albaania ja Austria MTÜdest, ministriumidest, kohalikest omavalitsustest, teadusasutustest, veemajandusettevõtetest jne. Seminari organiseerisid kaks MTÜd: Peipsi Koostöö Keskus ja ALLCOOP (Ohridi ja Prespa Järve Koostööprojekt). Peipsi Koostöö Keskus tegutseb Eesti-Vene piirialal, Peipsi järve valglal ning ALLCOOP Makedoonia-Albaania piirialal, Prespa ja Ohridi järve valglatel.

Käesolev trükkis on kahe seminari ühisaruandeks. Seminare toetasid Charity Know How Foundation, Avatud Ühiskonna Instituut ("Ida-Ida programm") ning Kesk- ja Ida-Euroopa Regionaalne Keskkonnakeskus.

Teisena nimetatud seminar oli jätkuks Makedoonias Ohridis 12.-14. märtsil 2001. a. toimunud seminarile ning keskendus ÜRO Euroopa Majanduskomisjoni (UN/ECE) üldsuse kaasamise juhiste tutvustamisele ja praktikutelt ning omavalitsusjuhtidelt neile kommentaaride ja soovitude kogumisele.

Tartu seminari põhieesmärk oli: tutvustada kogemusi üldsuse kaasamisest veemajanduse kavandamise ja juhtimise protsessi mitmel Euroopa piirialal (Peipsi järve, Ohridi järve, Prespa järve, Daugava jõe, Cherava jõe valglad) ja anda ülevaade üldsuse kaasamise rahvusvahelisest juriidilisest raamistikust; sealhulgas ÜRO Euroopa Majanduskomisjoni Veekonventsioonist ja Juhistest üldsuse kaasamiseks, Arhusi Konventsioonist ning EL Veepoliitika Raamdirektiivist.

Seminari teine päev oli pühendatud tööle väiksemates gruppides, kus töötati välja juhised üldsuse kaasamiseks veemajanduskavade koostamisse Peipsi järve ning Ohridi järve valglatel, tuginedes EL Veepoliitika Raamdirektiivile. Raamdirektiiv rõhutab, et vesi tunnistab füüsilisi ja hüdroloogilisi piire, mitte aga poliitilisi ja halduspiire. Raamdirektiivi rakendamine peab viima ratsionaalsema vee kaitsmise ja kasutamiseni, veepuhastuskulude vähenemiseni, pinnavee kasutusväärtuse suurenemiseni ja veekogude koordineerituma haldamiseni.

Seminari toimetised valmistasid ette Peipsi Koostöö Keskuse, ALLCOOPi ja Maailma Loodusfondi (WWF) Doonau-Karpaatide Programmi eksperdid ning need on kättesaadavad eesti, inglise ja vene keeles (www.ctc.ee). Toimetised võtavad kokku seminari ettekanded, ettekannetele järgnenud kommentaarid ja arutelud ning töögruppide töö tulemused. Lisadena on esitatud seminari programm ja osalejate nimekiri ning jätkukavad.

2. SISSEJUHATUS

Veepoliitika põhieesmärgid võib lühidalt kokku võtta kui turvalise joogivee tagamine, sobiv vee puhastamine ning piisava ja õiglaselt mõistliku hinnaga toidu ja energia saamine nii, et see oleks loodusega kooskõlas. Praegu me neid eesmärke ei täida ja oleme teel suure osa inimkonna ning paljude meie planeedi ökosüsteemide kriisi poole.¹ Tegelikult võib seda järeltust kergesti laiendada üldistele globaalsetele keskkonnaprobleemidele. Euroopa Keskkonnaagentuuri hiljutine aruanne² jõudis samadele järeldustele, "... et Euroopa Liidu üldine keskkonnakvaliteet ei ole oluliselt paranenud ja on mõnes piirkonnas halvenenud, seda hoolimata rohkem kui 25 aasta jooksul rakendatud Ühenduse keskkonnapoliitikast".

Seetõttu ongi 1990ndad olnud otsustajate jaoks aeg, kus on uuritud uusi suundi ja poliitilisi lähenemisi ning -vahendeid. Rahvusvahelisel tasemel oli siinjuures kõige olulisemaks sündmuseks ÜRO Keskkonna ja Arengukonverents, mis peeti 1992. a. juunis Rio de Janeiros. See juhtis maailma tähelepanu vajadusele edendada keskkonna suhtes säästvat arengut. Konverentsil osalesid 178 riigi esindajad, kaasa arvatud terve rida Euroopa riigi- ja/või valitsusjuhte ning Euroopa Komisjoni president. Konverentsi saavutustest oli potentsiaalselt kõige olulisem 800-leheküljeline *Agenda 21*. Agenda 21 tähistab pigem protsessi algust kui lõppu, sest konverentsile eelnenud läbirääkimiste tagajärjel jäeti dokumendist välja mitmed olulised eesmärgid.

Arvukates rahvusvahelistes dokumentides on rõhutatud üldsuse kaasamise ja osalemise seadusandliku reguleerimise olulisust säästva arengu suunas liikumisel. Siinjuures on oluline nimetada Rio Keskkonna ja Arengukonverentsi deklaratsiooni 10. põhimõtet, millele Rio de Janeiros 1992. a. kirjutas alla rohkem kui 100 riigijuhti kogu maailmast:

"Keskkonnaprobleemidega on kõige parem tegeleda siis, kui selles osalevad kõik vastaval tasemel asjassepuutuvad kodanikud. Riigi tasemel peab igale inimesele olema tagatud juurdepääs riigi käsituses olevale keskkonnavalasele informatsioonile, kaasa arvatud teave ohtlikest materjalidest ja ohtlikest tegevusest piirkonnas ning võimalus osaleda otsuste langetamisel. Riigid peavad soodustama ja tõstma üldsuse teadlikkust ning osalemist, tehes informatsiooni laialdaselt kättesaadavaks. Tagada tuleb efektiivne juurdepääs kohtu- ja haldustoimingutele, kaasa arvatud kahjude heastamine ja parandamine".

¹ World Water Vision (Maailma Veenägemus),
<http://www.worldwatercouncil.org/Vision/cce1f838f03d073dc125688c0063870f.htm>

² Environment in the European Union at the turn of the century. European Environment Agency, 1999

3. RAHVUSVAHELINE ÕIGUSLIK TAUST ÜLDSUSE KAASAMISEKS VEEMAJANDUSSE

Käesolev trükis tugineb kolme rahvusvahelise dokumendi põhimõtetele, mis iseloomustavad piiriveekogude haldamise ja üldsuse kaasamise tausta Euroopas – need on: ÜRO Euroopa Majanduskomisjoni Veekonventsioon, Arhusi Konventsioon ja EL Veepoliitika Raamdirektiiv.

Õiguslik raamdokument	Geograafiline mõjuala	Sisu	Rakendamise tasemed
ÜRO Euroopa Majanduskomisjoni Konventsioon piiriveekogude ja rahvusvaheliste järvede kaitsest ja kasutamisest Jõustus 6. okt. 1996	Konventsiooni ratifitseerinud riigid ³ ja veekoguga piirnevad riigid	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Piiriüleste mõjude ennetamine, kontrollimine ja vähendamine; ▪ Ennetamis-, kontrolli- ja vähendamis-võimaluste uurimise ja arendamise alane koostöö; ▪ Keskkonnaalase informatsiooni vahetamine ja kaitse 	- Rahvusvahelised piiriülesed valglad
Arhusi Konventsioon Jõustus 30. okt. 2001	Konventsiooni ratifitseerinud riigid ⁴	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Keskkonnainfo kättesaadavus ▪ Üldsuse kaasamine keskkonnaalaste otsuste langetamisse ▪ Kohtu poole pöördumise võimalus 	<ul style="list-style-type: none"> - Rahvusvaheliste valglate tase - Riigi tase - Kohalik tase
EL Veepoliitika Raamdirektiiv Jõustus 22. dets. 2000	EL territoorium ja sellega piirnevad valglad	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vahendid valglate tervikplaneerimiseks ja haldamiseks; ▪ Meetmeprogrammid ja valgla haldamiskavade koostamine 	<ul style="list-style-type: none"> - Rahvusvaheliste valglate tase - Riigi tase - Kohalik tase

³ Ratifitseerinud, tunnistanud või heaks kiitnud: Albaania, Aserbaidžaan, Austria, Belgia, Eesti, Hispaania, Horvaatia, Itaalia, Kasahstan, Kreeka, Leedu, Liechtenstein, Luksemburg, Läti, Madalmaad, Moldova Vabariik, Norra, Poola, Portugal, Prantsusmaa, Rootsi, Rumeenia, Saksamaa, Soome, Slovakkia, Sloveenia, Šveits, Taani, Tšehhi, Ukraina, Ungari, Vene Föderatsioon (Allikas: <http://www.unece.org/unece/env/water/topfral.htm>)

⁴ Ratifitseerinud, tunnistanud või heaks kiitnud: Albaania, Armeenia, Aserbaidžaan, Eesti, Gruusia, Itaalia, Kasahstan, Kõrgõzstan, Makedoonia, Moldova, Rumeenia, Taani, Tadžikistan, Turkmenistan, Ukraina, Ungari, Valgevene (Allikas: <http://www.unece.org/env/pp/ctreatv.htm>)

JUHISED ÜLDSUSE KAASAMISEKS VEEMAJANDUSSE: VEEKONVENTSIOONI JA ARHUSI KONVENTSIOONI VAHELISE LÕHE VÄHENDAMINE

Oliver Avramoski

Ohridi ja Prespa Järve Koostööprojekt (ALLCOOP)

Euroopa veemajanduse õiguslik raamistik

Traditsiooniliselt on ainuke rahvusriikide omavahelist suhtlemist reguleeriv vahend olnud rahvusvaheline õigus, mis on kodifitseeritud lepingutesse ja konventsioonidesse. Alates eelmise sajandi algusest on sündinud rohkem kui 170 mitmepoolset keskkonnalepingut ja muud õigusakti. Suur osa nendest kokkulepetest on regionaalse ulatusega ja paljud kehtivad ainult Euroopa kohta. 1980ndatel aastatel sai aga üha selgemaks, et keskkonnakaitset ainult konventsioonidele, kokkulepetele ja isegi seadusandlusele lootmine on vaid osaliselt tõhus. Kõigi rahvusvaheliste keskkonnakokkulepete põhiprobleem on nende rakendamine ja nendest kinnipidamine. Rahvusvaheliste kokkulepete osapooled ei aktsepteeri üldiselt välisseire- ja jälgimise süsteeme ning soovivad ise seiret teha. Sellisel moel kogutud informatsioon võib olla ebatäielik või ebatäpne, erinevate seiremeetodite ja –standardite rakendamisest tulenevalt. Selle tagajärjeks on, et üksikasjalikke eesmärgi ja struktuure hõlmavaid lepinguid koostatakse aastaid ja nende ratifitseerimine võtab veelgi rohkem aega. Üha kasvav pakiline vajadus lahendada järjest keerulisemaid probleeme on viinud selleni, et eelistatakse 'pehmemaid' konventsioone, mida saab koostada ja allkirjastada suhteliselt vähesel ajaga. Sellisteks dokumentideks on näiteks praktilised käitumiskoodeksid, juhised või raamseadused, mille täpsemad nõudmised on võimalik mitmeti tõlgendada. Neid on ehk kergem kooskõlastada, aga just nende paindlikkus võib nende tõhusust vähendada.

Üle-euroopaliselt põhines piiriveekogudealane koostöö esialgu tervel real põhimõtetel. Viimase kümnendi jooksul on aga ÜRO Euroopa Majanduskomisjon (UN/ECE), ÜRO Keskkonnaprogramm (UNEP) ja teised organisatsioonid propageerinud veemajandusprobleemide lahendamiseks piirkondlikku koordineeritud lähenemist. Uus Euroopa taseme koostööparadigma rajanes järgmistel põhimõtetel: veeküsimustes tekkivate konfliktide ennetamine kooskõlas piiriveekogude mõistliku ja õiglase kasutamise põhimõtetega, reostaja maksab põhimõte, ennetavate meetmete põhimõte ja ökosüsteemse lähenemise põhimõtte kasutamine veemajanduses. Need põhimõtted on Piiriveekogude ja Rahvusvaheliste Järvede Kaitse ja Kasutamise Konventsiooni aluseks (edaspidi viidatud kui UN/ECE Veekonventsioon), mis võeti vastu Helsingis 17. märtsil 1992 ja jõustus 6. oktoobril 1996. a.

Lõhe vähendamine

Arvestades, et järjest enam tunnustatakse, et keskkonnakaitse korraldus peab olema üldsust kaasav ning kõik võtmeisikud peavad osalema otsuste langetamise protsessis, arendas UN/ECE varsti pärast Rio Deklaratsiooni vastuvõtmist seda põhimõtet edasi ja töötas välja "Keskkonnainfo kättesaadavuse ja keskkonnaasjade otsustamises üldsuse osalemise ning neis

asjus kohtu poole pöördumise konventsiooni”, mis võeti vastu Arhusis 1998. a. (edaspidi viidatud kui Arhusi Konventsioon).

Mõned UN/ECE Veekonventsiooni sätted ennetasid Arhusi Konventsiooni põhimõtteid. Näiteks Artikkel 16 nõuab, et “veekoguga piirnevad riigid tagaksid, et teave piiriveekogude seisundist, ellurakendatud või planeeritavatest piiriülese mõju ennetamise, kontrollimise ja vähendamise meetmetest ning nende meetmete tõhususest oleks üldsusele kättesaadav”. 17. juunil 1999. a. võeti aga Londonis 3. Keskkonna ja tervise konverentsil vastu Konventsiooni täiendav protokoll – Vee- ja terviseprotokoll. Veekonventsiooniga võrreldes läheb Vee- ja terviseprotokoll veelgi kaugemale üldsuse kaasamise tagamisel otsuste langetamisse (artikkel 6, lõige 2). Artikkel 16, lõige 3 (g) järgi peavad osapooled:

... oma koosolekutel arutama edasisi sätteid, mis tagaksid informatsiooni kättesaadavuse, üldsuse osalemise otsuste langetamisel ja avaliku juurdepääsu kohtu- ja haldusotsustele selle protokolliga kehtivusulatuses, arvestades teiste rahvusvaheliste foorumite sellealaseid kogemusi.

Protokolliga teine unikaalne nõue on tagada mittetulundusorganisatsioonide osalus, millega Artikkel 16, lõige 3 (f) sätestab, et osapooled peavad:

... looma tingimused teiste rahvusvaheliste valitsus- ja valitsusväliste organisatsioonide osaluseks kõikidel koosolekutel ja teistel üritustel, mis on olulised käesoleva protokolliga eesmärkide saavutamiseks.

Arhusi Konventsioon nõuab lisaks informatsiooni kättesaadavuse tagamisele (artikkel 4) osapooltelt ka vastavate praktiliste ja/või teiste tingimuste loomist, et üldsus saaks läbipaistva ja ausa raamistiku piires osaleda keskkonnanalaste plaanide ja programmide ettevalmistamisel (artikkel 7). Selles suhtes sätestab juba UN/ECE Veekonventsioon ise tingimused üldsuse kaasamiseks otsuste langetamisse kahepoolsete/mitmepoolsete kokkulepete väljatöötamise kaudu artikkel 9, lõige 1 alusel. Sellest tulenevalt tunnistas Piiriveekogude ja rahvusvaheliste järvede kaitse ja kasutamise konventsiooni osapoolte teine koosolek, mis peeti Haagis 23.-25. märtsini 2000. a. vajadust välja töötada juhised taoliste kahepoolsete või mitmepoolsete kokkulepete efektiivsuse tagamiseks. Sellele järgneval ajal otsustas osapoolte koosolek lülitada aastate 2000-2003 tööplaani üldsuse kaasamise juhiste lõppvormistamise. Juhiste aluseks on UN/ECE-UNEP projekti “Üldsuse veemajanduse kavandamise kaasamise strateegia ja raamistik selle järgimiseks ning esialgseks juhendamiseks” tulemused. Projekti juhtriigiks on Holland.

Esialgset juhised on mõeldud abiks valitsustele ja ühisorganisatsioonidele UN/ECE piirkonnas ja teistes maailma piirkondades üldsuse osalemist suurendavate võtete väljatöötamisel ning rakendamisel. Juhised on eelkõige suunatud abiks UN/ECE piirkonna valitsustele ja ühisorganisatsioonidele. Esialgset juhised põhinevad Euroopa riikide valitsuste, ühisorganisatsioonide ja MTÜde ekspertide kogemustel.

**ÜLEVAADE KESKKONNAINFO KÄTTESAADAVUSE, KESKKONNAASJADE
OTSUSTAMISES ÜLDSUSE OSALEMISE NING NEIS ASJUS KOHTU POOLE
PÖÖRDUMISE ARHUSI KONVENTSIOONIRAKENDAMISEST JA VÕIMALIKEST
TAKISTUSTEST EESTIS**

Kaidi Tingas

Taani-Eesti koostööprojekt Arhusi Konventsiooni rakendamiseks Eestis

Taani toetas Eesti jõupingutusi Arhusi Konventsiooni (AK) rakendamiseks, viies läbi projekti *Eesti abistamine EL Keskkonnainfodirektiivi ja Arhusi Konventsiooni rakendamisel*. Taani toetuse põhieesmärk oli aidata Eesti Keskkonnaministeeriumil luua määruste ja haldussüsteemide raamistik, mis on vajalik AK kahe esimese samba ellurakendamiseks – nendeks oleksid keskkonnateabe kättesaadavus ja üldsuse kaasamine otsuste langetamisse.

Alljärgnevalt toodud avaldused ja soovitusel töötati välja nimetatud projekti käigus.

Eesti ratifitseeris AK 6. juunil 2001. a., millega konventsiooni ratifitseerinud riikide arv ületas maagilise 16 piiri. Konventsioon jõustus rahvusvaheliselt 90 päeva hiljem – 30. oktoobril 2001.

Konventsiooni üldpõhimõtted

Kõigepealt ei ole Arhusi Konventsioon mitte ainult keskkonnapoliitika instrument – see on ka vahend teatud osalusdemokraatia väärtuste rõhutamiseks. See toonitab tugeva ja stabiilse osalusdemokraatia väärtusi. See tähendab:

- avatud ja läbipaistvat avalikku haldust;
- avaliku halduse süsteemis positiivset suhtumist kodanike teenimisse;
- et poliitikud ja avaliku halduse süsteem näeb üldsuse osalemist otsuste langetamise protsessis eelisena;
- et kodanikud usuvad ja kogevad, et üldsuse osalemine otsuste langetamise protsessis on oluline;
- et kodanikel on põhimõtteline usk ja usaldus poliitikute ja riigivõimu vastu.

Konventsiooni tõhus rakendamine ei nõua mitte ainult vastavust keskkonnanäesmärkidele, vaid ka kooskõla selle dokumendi demokraatliku vaimu ja Eestis valdava poliitilise kultuuri vahel. Peab ütleva, et täieliku kooskõla saavutamine on Eestis võimalik, kuid see esitab väljakutseid nii poliitilisele ja haldussüsteemile kui ka üldsusele.

Eesti seadusandlus

Eesti on enamuse Arhusi Konventsiooni elemente lülitanud oma seadusandlusesse. Esimene sammu – informatsiooni kättesaadavus – on tagatud *Avaliku teabe seaduse, Keskkonnaseire*

seaduse, Geneetilisel muundatud organismide keskkonda viimise seaduse, Keskkonnaregistri seaduse eelnõu ja Keskkonnakoodeksi üldosaga (koostamisel). Teine samm – üldsuse kaasamine otsuste langetamise protsessi - on tagatud *Planeerimis- ja ehitusseaduse, Keskkonnamõtjude hindamise ja keskkonnanõuditeerimise seaduse, Veeseaduse, Välisõhu kaitse seaduse, Jäätmeseaduse ning Saastuse kompleksse vältimise ja kontrolli seadusega*.

Niisi on rajatud tugev õiguslik alus, mis tagab juriidiliselt üldsusele juurdepääsu keskkonnainformatsioonile ja õiguse osaleda keskkonnavalaste otsuste langetamisel. Siiski on ees ka palju probleeme, eriti selles, mis puudutab vastuvõetud seaduste tegelikku rakendamist ja üldsusele võimaluste loomist keskkonnainfole ligipääsemiseks ja keskkonnavalaste otsuste langetamisel osalemiseks.

Praktiline rakendamine – ajaloolised, ühiskondlikud ja majanduslikud takistused

Järgmine samm on tagada ja välja arendada seadusandluse haldusaparaat. Projekti jooksul oleme koolitanud riigiteenistujaid, lisaks on koostatud juhised ja näidisjuhtumite käsiraamat, mis aitavad riigiteenistujaid nende üldsuse kaasamise alases igapäevatoos.

Kahjuks aga on tõsi ka see, et eestlased ei ole üldiselt tuttavad Arhusi Konventsiooni suunitluse ja vaimuga. Võimu- ja valitsusorganite ülesanne on mitte ainult Konventsiooni rakendada, vaid ka informeerida üldsust õigusest osaleda ja sellest, kuidas seda kõige tõhusamalt teha. Seda arvestades on meie ees kaks keerulist ülesannet:

- Meie ajalooline kogemus näitab, et võimuorganeid ei saa usaldada ja osalemine on mõttetu. Otsene osalemine on paljude inimeste jaoks seetõttu uus nähtus ja neid on vaja sellega seonduvate õigustega kurssi viia.
- Võim ja valitsusasutused peavad seega väga kindlalt ja ausalt toetama kodanike õigusi, et innustada inimesi osalema.

AK rakendamine eeldab osaliselt uut moodi suhet üldsuse ja avaliku halduse süsteemi/valitsuse vahel, rohkem dialoogi ja vastastikust tegutsemist.

Hea tava näide

Valitsuse initsiatiivil loodi 2001. a. kevadel internetiportaali *Täna otsustan mina*. Kõik kavandatavad määrused ja seaduseelnõud on seal väljas kommentaarideks ja parandusteks. Igaüks võib teha ettepanekuid uuteks õigusaktideks, koguda allkirju (vastavalt Digitaalallkirja seadusele) ja saata oma mõtteid või isegi dokumendi kavandi vastavasse ministeeriumisse edasiseks menetlemiseks.

Mida on tehtud Keskkonnaministeeriumis

Taani-Eesti koostööprojekti jooksul korraldati mitmeid ümarlauakohtumisi eri organisatsioonide/võimuorganite/ülikoolide esindajatele, et saada soovitusi olemasolevate Eesti seaduste või tavade kohendamiseks, et need täielikult vastaksid Arhusi Konventsioonile.

Projektis osalenud eksperdid on koostanud alljärgnevad aruteludokumendid (on avatud diskussiooniks ka projekti veebilehel www.envir.ee/arhus):

- Töödokumendid
- Konfidentsiaalne informatsioon
- Üldsusele mõeldud info eest tasumise viisid
- Suhtumine üldsuse kaasamise ja takistused keskkonnaalaste otsuste langetamisel Eestis
- Üldsuse kaasamine eri tegevustesse, plaanidesse, programmidesse, poliitikasse ja õigusaktide koostamisse
- Informatsiooni kogumine ja levitamine

Pärast soovitude esitamist, arutelusid, olemasolevate seaduste ja parimate tavade uurimist töötati välja juhised riigiteenistujatele. Juhised hõlmavad keskkonnainformatsiooni kättesaadavust üldsusele ja üldsuse kaasamist keskkonnaalaste otsuste langetamise protsessis. Käsiraamat käsitleb ka üldsuse kaasamist keskkonnamõjude hindamisel, keskkonnalubade saamisel ja planeerimisprotsessis. Käsiraamat sisaldab ka mahukat peatükki üldsuse kaasamise võtetest ja häid nõuandeid.

Töötati välja ka näidisjuhtumite käsiraamat, mis sisaldab Eesti ja Taani üldsuse kaasamise juhtumite kirjeldusi. Praktiliste näidete varal üldsuse kaasamist kirjeldades püüab käsiraamat näidata, kuidas üldsus ja riigiteenistujad võiksid omavahel suhelda.

Mõned ettepanekud Arhusi Konventsiooni paremaks rakendamiseks Eestis

Projekt esitas Keskkonnaministeriumile Arhusi Konventsiooni paremaks rakendamiseks mõned ettepanekud:

- Arendada välja informatsiooni kättesaadavuse ja üldsuse osalemise hea tava maakondlike keskkonnateenistuste teenindustasandil;
- Töötada välja võtmeisikute ja huvigruppide kaasamise kord seadusega tegelemisel enne nende seaduste jõudmist Riigikogusse;
- Võimud peaksid üldsuse jaoks kokku panema informatsiooni nende käsutuses olevatest andmetest ja infost (metainfo). Tuleb luua parem ülevaade sellest, millist keskkonnainfot mingi võimuorgan või organisatsioon omab;
- Riigiteenistujaid tuleks põhjalikult koolitada selle uue lähenemise ellurakendamiseks, üldsuse abistamiseks infole juurdepääsu ja keskkonnaotsuste tegemisel osalemise tagamisel;
- Üldsust tuleb koolitada oma õigusi kasutama;
- Hulk informatsiooni on saadaval internetis. See on küll hea, kuid siiski on soovitatav kasutada ka teisi infokanaleid arvestades, et paljudel inimestel ei ole interneti kasutamise võimalust.

ÜLDSUSE KAASAMINE *EL VEEPOLIITIKA RAAMDIREKTIIVIRAKENDAMISSE*

Piret Uus

Peipsi Koostöö Keskus

Charlie Avis

Maailma Loodusfondi (WWF) Doonau-Karpaatide programm

Veepoliitika Raamdirektiiv

Veepoliitika Raamdirektiiv (WFD) reformib EL veeseadusandlust, viies sisse veekogude haldamise uue mudeli. Direktiiv jõustus 22. detsembril 2000. a.

Keskkonnakaitse seisukohast on WFD lõppeesmärgiks kõikide veekogude seisundi halvenemise peatamine ja neis “hea seisundi” saavutamine. WFD halduskäsitlus – veekogude tervikhaldamine vesikondade tasemel – seab eesmärgiks Euroopa Liidu veepoliitika üldise koordineerimise tagamise. Kuna tegemist on *raamdirektiiviga*, siis keskendub see tõhusa ja efektiivse veekaitse edendamiseks soodsate tingimuste loomisele kohalikul tasemel, sätestades ühise lähenemise ja ühiste eesmärkide põhimõtte, ühtsed definitsioonid ja põhimeetmed. “Hea seisundi” saavutamiseks vajalikud mehhanismid ja erimeetmed võetakse tarvitusele kohalikul tasemel ja on pädevate (riigi-, kohalike või vesikonna) võimude vastutusalas.

WFD rakendamine peaks viima ratsionaalsemale veekaitsele ja –kasutusele, vähenenud kulutustele heitvete käitlemisel, pinnavee kvaliteedi paranemisele ja veekogude haldamise paremale kooskõlale teiste tegevusaladega. Direktiivi tulemuseks peaks olema vee säästva kasutamise tagamine.

Üldsuse kaasamine ja WFD

Direktiivi Artikkel 14 nõuab üldsuse kaasamist WFD rakendamisse. Selle saavutamise mehhanismid ei ole aga lahti kirjutatud ega muul viisil täpsustatud. Tõhus kaasamine tähendab sihtgruppide (näiteks võtmeisikute ja laiema üldsuse) seotust ja osalemist WFD rakendamises. See eeldab palju enam kui informa tsiooni levitamist ja arvamuste kogumist, need on vaid olulised ettevalmistuselemendid.

Avatud, läbipaistev, osalust rõhutav lähenemine võib kaasa tuua palju eeliseid, kui see on:

- algusest peale lülitatud vesikonna planeerimisse ja haldamisse;
- kohandatud tasemele ja sihtgruppidele vastavaks (st vesikonna tasemel rakendatav meetodika peab erinema kohalikul tasemel kasutatavast);
- juhitud nii, et see vastaks võtmeisikute suutlikkusele täita võetud kohustusi;
- piisavalt ressurssidega toetatud.

WFD rakendamine peaks põhinema avatusel ja läbipaistvusel ning soodustama huvitatud osapoolte aktiivset osalemist. Osapooled võivad olla kaasatud nii strateegilise koordineerimisgrupi töösse (vaatlejatena) ja töögruppide töösse kui ka teistesse tegevustesse direktiivi rakendamise jooksul (osalejatena).

Kaasatus peaks olema tagatud ja algama tööprotsessi eri tasemetel, st üldpoliitiliselt Euroopa, vesikonna ja riiklikul tasemel (et tagada erinevate tegevusvaldkondade huvide kokkulangevus, nt looduse säilitamisel); programmilise lähenemisega riigi, osavalgla või kohalikul tasemel (selliste meetmete rakendamiseks nagu märgalade taastamine, positiivse mõjuga põllumajanduslikud tegevused jt) ning informatsiooni levitamise ja üldsuse teadlikkuse tõstmise üritustega. Kaasatuse tase peaks otsustatama iga juhtumi puhul eraldi, sõltuvalt vastava protsessi või töögrupi probleemide ulatusest ja teemast. Määratledes üldsuse kaasatuse astme iga olukorra puhul eraldi, püüavad Euroopa Komisjon ja liikmesriigid tagada huvitatud osapoolte aktiivse osalemise ja panuse ning suurendada nende teadmisi protsessiga seonduva kohta. Peamine eesmärk on edendada avatud ja selget arvamustevahetust kõigi raamdirektiivi elluviimise eest vastutavate osapoolte vahel ja nende vahel, kes on asjast huvitatud või keda see puudutab.

Milleks kaasata üldsust?

Viimastel aastatel on huvi üldsuse osalemise vastu paljudes tegevusvaldkondades ja mitmes kontekstis kiiresti kasvanud, nt rahva tervishoid, keskkonnajuhtimine, linnaplaneerimine, põllumajandus, looduskaitse, rahvuspargid ja kohalik majandusareng. Kõigis nimetatud valdkondades on tekkinud uued osalemise vormid, mille tulemusena on inimesed järjest enam kaasatud oma kogukondade ja võimude tegevusse ning mõjutavad oma elu puudutavat. Igapäevaelu probleemid vajavad lahendamist kõigi osapoolte kaasalöömisel, et inimesed neid otsuseid usaldaksid ja neile alluksid.

Traditsioonilised, osalusel mittepõhinevad protsessid nagu käskude ja juhiste ülalt alla suunamine on tõestanud oma töövõimetust. Praktika on näidanud, et sundimine ei taga soovitud tulemusi. Selle tagajärjel on keskkonna seisund halvenenud, sotsiaalne tõrjutus suurenenud ja puudub üldsuse usaldus oma valitsuse ja majanduse suhtes. Üldsuse kaasamine toob aga kasu nii planeerimis- kui haldusinstitutionidele kui ka üldsusele endale.

Eelkõige võiks välja tuua alljärgnevad eelised:

- Üldsuse kaasamine tugevdab demokraatiat, näidates huvigruppidele, et nad saavad otsuste langetamist mõjutada;
- MTÜd ja üldsuse omavad informatsiooni kohalike olude kohta ning olulist ideede ja teadmiste pagasit. Probleemidele leitakse lahendused uutes ja viljakates partnerlussuhetes välispartnerite ja kohalike vahel ning need on seetõttu kohalikul tasemel paremini rakendatavad;
- Üldsuse kaasamine tõstab teadlikkust ja vastutust otsuste ning plaanide suhtes, mis omakorda on eluliselt tähtis nende otsuste eduka rakendamise jaoks;
- MTÜde ja huvigruppide osalemine võimaldab neil mängida efektiivsemat ja paremini informeeritud "valvekoera" rolli ja tagada sellega valitsuse aruandekohustust rahva ees;

- Üldsuse osalemise subsideerimine aitab üles ehitada koostöökultuuri konfliktide ja pingetega toimetulemiseks. Osalemine on investeering sotsiaalsetesse struktuuridesse ja suhetesse, mis võimaldab huvigruppidel ka teistel aladel palju enamat saavutada;
- Osalemist kui oma õigust nõuavad järjest enam ka institutsioonid, annetajad ja üldsuse ise.

Viimastel aastatel on mitmes valdkonnas selgeks saanud, et üldsuse kaasamine võib parandada nii protsessi kui tulemusi. Direktiivi õigel ellurakendamisel tekkivad olulised võimalused Euroopa veemajanduse ja ka muu keskkonna juhtimise säästvamale teele suunamiseks ning keskkonnaküsimustega tegelevatel MTÜdel on siin väga selge roll (ja vastutus) sellele protsessile kaasaaitamisel.

4. PRAKTILISED KOGEMUSED: ETTEPANEKUD HUVIGRUPPIDE KAASAMISEKS VESIKONDADE VEEMAJANDUSKAVADE VÄLJATÖÖTAMISSE

4.1 Huvigruppide ja üldsuse määratlemine

Arvestades EL, liikmesriikide ja piirkondliku taseme sotsiaalseid, poliitilisi ja seadusandlikke⁵ tendentse on äärmiselt ebatõenäoline, et ükskõik missugust vesikonna veemajanduskava (RBMP) saab edukalt ellu viia ilma laia avaliku heakskiiduta, eriti vesikonna peamiste huvigruppide toetuseta (sealhulgas kohalikud elanikud ning maa- ja veekasutajad).⁶

Käesolevas trükises tehakse selget vahet 'üldsuse' ja 'huvigruppide' osalemise vahel, et tõsta esile erinevat lähenemist (a) vesikonnas elavate inimeste puhul ning (b) inimeste ja organisatsioonide puhul, kellel on veevarude majandamisel spetsiifilised huvid. *Üldsus* tähendab üht või mitut füüsilist või juriidilist isikut ning siseriiklike õigusaktide või-praktika kohaselt ka nende isikute organisatsioone, rühmi või muid ühendusi (Arhusi Konventsioon). *Huvigrupp* tähendab füüsilist või juriidilist isikut, kellel on veekogude majandamisel spetsiifiline huvi või aktiivne roll.

Kõige olulisemad sihtgruppid raamdirektiivi väljatöötamise aruteludel on:

- Need, kes lahendusi tegelikult ellu viima hakkavad: veemajandusettevõtted, heitvete käitlemise ettevõtted, mitmesugused kutseühendused ja –liidud (talunike, metsandussektori, niisutamise, kalanduse), riigikontrolli asutused, kohalikud omavalitsused;
- Need, kellel on tehnilised oskused ja kes esindavad piiritletud ringkonda: MTÜd, rahvuspargid, teadlased ja teadusasutused;
- Need, kes peamiselt veekasutuse eest maksavad ja kelle vahendusel levib info: maakasutajad (näiteks kaevandus- ja turismiettevõtted, tervishoiusektor), füüsilisest isikust maaomanikud, potentsiaalsed investorid, kogukonna- ja külajuhid, koolid.⁷

Paljud veemajandusprobleemide lahendused on oma loomult strateegilised ja nõuavad pigem kogu vesikonna kui kohaliku või osavalgla lähenemist. Direktiivi rakendumine põhineb "tihedal koostööl ja kooskõlastatud tegevusel EL, liikmesriikide ja kohaliku taseme vahel ning infovahetusel, konsultatsioonidel ja üldsuse, kaasa arvatud veekasutajate osalemisel" (WFD, punkt 14). Igal tasemel on oma tähtsus ning nende osalemisvormid ja strateegiad erinevad oluliselt. Järgnevalt kirjeldatakse täpsemalt mitmesuguseid üldsuse kaasamise mehhanisme rahvusvahelise vesikonna, riigi ja kohalikul tasemel.

⁵ Vt. 1998 Arhusi Konventsiooni keskkonnainfo kättesaadavusest, keskkonnanäidete otsustamises üldsuse osalemise ning neis asjus kohtu poole pöördumisest

⁶ Elements for Good Practice in Integrated River Basin Management – a Practical Resource for implementing the EU Water Framework Directive, WWF/EC

⁷ Põhineb 16. okt. 2001 seminari töögruppide töö tulemustel, kuhu andsid oma panuse kõik seminaril osalenud

4.2 Näiteid üldsuse osalemisest rahvusvaheliste vesikondade tasemel

Üks EL Veepoliitika raamdirektiivi olulisi üldkontseptsioone on veekogude haldamise organiseerimine ja reguleerimine vesikondade tasemel. Selleks on vesikonnad loodud nii, et need ei hõlma mitte ainult pinnavee äravoolu merre ojade ja jõgede kaudu, vaid kogu maa- ja mereala koos seonduvate põhja- ja rannikuvetega.

Rahvusvaheliste vesikondade puhul – olenemata kas nad asuvad täielikult EL piires või ulatuvad ühenduse piiridest välja – palutakse liikmesriikidel tagada koordineerimine ja koostöö ühtse rahvusvahelise vesikonna veemajanduskava koostamisel. Kui taolist rahvusvahelist veemajanduskava ei saa mingil põhjusel koostada, siis vastutavad liikmesriigid siiski veemajanduskava koostamise eest selles vesikonna piirkonnas, mis jääb otseselt nende territooriumile.⁸

Meie seminar põhines kahes Euroopa piiriüleses vesikonnas läbiviidud uuringutel – Peipsi järv Eesti-Vene piiril ja Ohridi järv Makedoonia-Albaania piiril.

Peipsi järve valgla

Eesti-Vene piiri kogupikkus on umbes 277 km, sealjuures umbes kaks kolmandikku piirist läheb läbi Peipsi järve (vene keeles on järve nimi Tšudskoje) ja Narva jõe. Peipsi on pindalalt Euroopa suuruselt neljas järv Laadoga, Oneega ja Vänerni järel ja asub Läänemere vesikonnas. Eesti-Vene piiriala mõlemal poolel asuvad põhiliselt põllumajanduspiirkonnad. Siin asuvad põllumajandusmaad, piima- ja lihafarmid, väikesed kalandusettevõtted, puidu ja toiduainete töötlemise ettevõtted. Põllumajanduslikud piirkonnad on aga üsna hõreda asustusega, eriti Venemaal. Enamus elanikke elab kahes suuremas linnas – Eesti poolel Tartus, kus on umbes 100 000 elanikku ja Venemaal Pihkvas, kus on 300 000 elanikku. Piir Peipsi järvel Eesti ja Venemaa vahel taastati 1991. a. Selline sündmuste käik on põhjustanud tõsisid sotsiaalseid, majanduslikke ja keskkonnaprobleeme varem tihedat koostööd teinud piirialadel. 1990ndatel aastatel on Eesti ja Venemaa valitsused astunud mitmel tasemel samme, et parandada piiriülest koostööd ning tagada turvaline ja kindel piir.

Ohridi järve valgla

Ohridi järv asub Kagu-Euroopas Albaania ja Makedoonia piiril. Järv on tuntud oma unikaalse ökosüsteemi poolest, kus on palju endeemseid ja relikitseid taime- ja loomaliike. Umbes 43 000 inimest elab Ohridi valgjal Albaanias ja 126 000 Makedoonias. Tänapäeval on põllumajandus regiooni kõige olulisem majandusharu, eriti Albaania poolel. Tulevikus võivad aga turism ja tööstus põllumajanduse osatähtsust vähendada. Paari viimase aasta jooksul on Makedoonia tööstust tabanud mitmed struktuurimuutused ja majanduslikud probleemid. Piirkonna tööpuudus on peaaegu 30%. Kalandus on kohalike elanike jaoks oluline kuid selle tähtsus langeb tõenäoliselt seoses turismi ja tööstuse kasvuga. Suur majanduslik surve ja seaduste puudumine ohustab ressursside säästlikku kasutamist. Albaania ja Makedoonia seadustatud kahepoolne koostöö ulatub 1956. aastasse, kui ratifitseeriti Jugoslaavia ja

⁸ Elements for Good Practice in Integrated River Basin Management – a Practical Resource for implementing the EU Water Framework Directive, WWF/EC

Albaania vaheline “Veemajandusküsimuste” leping. Koostöö ja isegi suhtlemine kohalike võimude, majandussektori ja kodanike vahel oli aga küllaltki nõrk kuni 1991. a. Oluline samm edasi astuti 1996. a., kui kirjutati alla vastastikuse mõistmise memorandum, mille eesmärgiks oli piiriüleste loodusressursside haldamise ja saastamisprobleemide lahendamine, et luua alus valgla säästvate majandusarengule.

Andmed	Peipsi järv	Ohridi järv
Pindala (km ²)	3 558 Eesti 44% Venemaa 56%	358,2 Albaania 30% Makedoonia 70%
Valgla pindala (km ²)	44 240	1 129
Maht (km ³)	25,2	50,8
Keskmine sügavus (m)	7,1	163
Maksimaalne sügavus (m)	15,3	289
Maksimaalne pikkus (km)	143	30,8
Maksimaalne laius (km)	48	14,8
Kaldajoon (km)	520	87,5
Troofsuse aste	Eurtoofne	Oligotroofne
Valgla elanike arv	1 000 000	Makedoonia 108 000 Albaania 38 000

Vesikonna analüüsid ja vesikonna veemajanduskavade koostamine on olulisimad võimalused üldsuse jaoks vesikonna tasemel otsuste langetamises osalemiseks. Et võimaldada üldsusel oma arvamust avaldada peavad vesikonna halduskavade eest vastutavad ametivõimud probleemid ja plaanides kavandatu maksimaalselt läbipaistvaks tegema. Vesikondade jooksvate keskkonna- ja veekasutusprobleemide ja veemajanduskavade kaudu nende vastu võitlemiseks kavandatavate meetmete selgitamiseks on põhjalik kirjalik dokumentatsioon vaid esimene samm. Vesikonna konverentsid, mis viivad kokku kõik huvigrupid ja üldsuse esindajad on teine vahend, mis parandab suhtlemist inimeste ja ametnike vahel. Näitused vesikonna, selle ees seisvate väljakutsete ja kavandatavate lahenduste kohta tundub olevat kõige efektiivsem strateegia üldsuse huvi äratamiseks. Veekogu ligitõmbavust võiks seostada huviga seda kaitsta.⁹

⁹ Lanz, K., Scheuer, S. 2001. EEB Handbook on EU Water Policy under the Water Framework Directive. EEB.

Boks 1.

Ohridi järve kaitseprojekti roll MTÜde suutlikkuse ja kaasatuse suurendamises Ohridi järve valgla kaitsel ja haldamisel¹⁰

Kuigi ajalooliselt ei ole Makedoonia ja Albaania keskkonnaalased MTÜd aktiivselt osalenud keskkonnapoliitika tegemises või haldusotsuste vastuvõtmises, on MTÜd viimastel aastatel muutunud keskkonnaküsimustes järjest mõjukamateks. Ohridi järve kaitseprojekti (LOCP) algatatud üldsuse teadlikkuse ja osalemise suurendamise programm pakub välja lähiaja ning pikema aja tegevusi, mis tegelevad Ohridi järve ähvardava mitme suurema probleemi ja ohuga. Meie strateegia on tugevdada ja ära kasutada kohalikke MTÜsid, et koostada ja ellu viia programme ja tegevusi, mis on kavandatud ülalmainitud eesmärkide saavutamiseks. Strateegia hõlmab kolme põhilist alalõiku:

- MTÜde suutlikkuse tõstmine;
- üldsuse teadlikkuse tõstmine;
- üldsuse tegutsemine.

Üldsuse teadlikkuse tõstmise alalõigu raames loodi kaks Rohelist keskust Strugas ja Ohridis. Rohelised keskused on üldsuse jaoks infopunktid, kus saab teavet Ohridi järve kaitseprojekti, järve ökoloogia ja järve ohustavate keskkonnaprobleemide kohta. Nad töötavad kui "valvekoerad", teevad uuringuid ja kannavad ette järve piirkonnas toimunud keskkonnareostusest kohalikele omavalitsustele ning vahetavad informatsiooni üle piiri. Rohelised keskused pakuvad turistidele vaba aja veetmise võimalusi ja suurendavad nii üldsuse suhtlemist järvekeskkonnaga ning loovad samas omafinantseerimise mehhanismi.

Roheliste keskuste kontorites nii Ohridis kui Strugas on siiani edukalt tegutsenud Roheline telefon. Selle aja jooksul on koostatud dokumentatsioon rohkem kui 400 juhtumi kohta, kus kohalikud elanikud on helistanud ja andud infot regiooni keskkonnaolukorra kohta. Nende põhjal on Rohelised keskused koostanud kommunaalinspeksioonile rohkem kui 100 aruannet keskkonnaprobleemide kohta, rohkem kui 25 aruannet avaliku sektori kommunaalteenuste mahajäetud sõidukivakkide kohta. Üldsuse tegutsemise alalõigus on organiseeritud avalikke koosolekuid, mis on keskne vahend tagamaks projekti kohta käiva informatsiooni kättesaadavust kõigile Ohridi kogukonna liikmetele. Avalikud koosolekud on:

- Ümarlauakohtumised, mis on keskendunud mingile teemale ja milles osalevad teadlased ja teised eksperdid, kes räägivad oma projektiga seotud töö tulemustest ;
- Avalikud projekti tutvustamised, kus ajakirjanikud, MTÜd, projektiosalised ja teised arutavad projekti;
- Otsesed isiklikud kontaktid projektijuhi ja osaliste ning kohaliku omavalitsuse, külakogukonna juhtide, MTÜde, akadeemiliste ringkondade ja teiste üldsuse esindajate vahel;
- Ühisdeklaratsioonid, Makedoonia ja Albaania vahelise ühistöö kokkulepped.

¹⁰ Boks 1 põhineb Dejan Panovski ettekandel (Ohridi järve kaitseprojekt, Makedoonia)

Boks 2.

Ettepanekud üldsuse kaasamiseks Cherava vesikonna halduskava väljatöötamiseks rahvusvahelisel tasemel

Kõige olulisemad Cherava valgla halduskava puudutavad faktid on järgmised: Cherava on ainuke piirijõgi Ohridi järve valgla, see on Ohridi järve suuruselt teine reostusallikas, suurem osa jõest voolab Albaania territooriumil ja väike lõiguks, mis on tähtis turismimajanduse jaoks, läbib Makedooniat.

Cherava valgla põhilised veemajandusprobleemid on: vajadus luua ühisorganeid valgla haldamiseks, regulaarne veekvaliteedi seire Makedoonia ja Albaania riigi vastastikuse kokkuleppe alusel, üldsuse teavitamine kolmes keeles (albaania, inglise, makedoonia).

Võtmeisikute põhihuvid veemajandusküsimustes on majanduslikud (turism, kaevandamine), vee kvaliteet (kus põhimureks on veevarustussüsteemid ja joogivee kvaliteet), bioloogiline mitmekesisus (oluline rahvusparkide ja metsanduse jaoks), elektri tootmine, piirkonna areng (põllumajandus, tööstus ja linnad) ning potentsiaalsed mõjud (kulutuste vähenemine maa ja vee kasutamise puhul).

Võtmeisikute jaoks olulised infoallikad on teadus- ja uurimisinstiitutsioonid riigi tasemel (Hüdrobioloogiatestituut Ohridis, Hüdrometeoroloogia Instituut Tiranas jne.), olemasolevad riiklikud ja rahvusvahelised asutused (ISTF, MTF, WMC), riikide valitsused ja kohalikud omavalitsused, õigus- ja inspektsioonisüsteem.

Suhtlemismeetodid ja formaat, mida eri võtmegruppide puhul kasutada võib on tavaline kirjavahetus, seminarid ja ümarlauad, avalikud esinemised, pressikonverentsid, avalikud kampaaniad, õppereisid, võistlused.

Võimalikud üldsuse kaasamise viisid RBMP arenguprotsessi võiksid olla: pakkuda informatsiooni Cherava valgla praegusest olukorrast, koostada tegevuskava kokkuvõtte, viia läbi küsitlus kõigi elanike hulgas ja anda sellele hinnang, organiseerida seminare, milles osalevad kõik võtmeisikud, avaldada trükis tegevuskava ja organiseerida koos võtmeisikutega teine seminaride voor.

Boks 3.

Läti kogemus - Daugava valgla projekt¹¹

2000. a. märtsis algas Läti-Rootsi "Daugava valgla projekt" (Daugava projekt). Daugava projekti viivad ellu: avalik-õiguslik organisatsioon "Daugava fondid", kus projektigruppi kuulub 10 spetsialisti (Läti poolelt) ja Vattenresurs – Sverige AB (Rootsi poolelt).

Daugava projekt põhineb EL Veepoliitika Raamdirektiivil. Uue poliitika elluviimine toob kaasa muudatusi nii seadusandluses kui ka veemajanduse organiseerimises. Läti kui ELga liitumist taotlev riik peab selliseks poliitikaks valmis olema ja Daugava projekt on üks esimesi samme selles suunas.

¹¹ Boks 3 põhineb Vija Silina ettekandel ("Daugava fondid", Läti)

Projekti pikaajalisem eesmärk on välja arendada Daugava valgla majanduskava koostamise kaudu kaasaegne Läti veemajandussüsteem kooskõlas EL seadusandlusega ning koguda teadmisi ja kogemusi, mida saab hiljem kasutada Läti teistes valglates.

Praeguseks on määratud võtmeisikud, välja töötatud põhistrateegia ja loodud võtmeisikute ning sihtgruppide andmebaas, mida pidevalt täiendatakse. Võtmeisikud on jagatud kolme gruppi vastavalt nende rollile ja huvile Daugava valgla majanduskava suhtes.

1. Keskkonna ja koolitusega tegelevad MTÜd, üldsus (massimeedia), fondid. Seda gruppi teavitatakse posti, kodulehekülje, massimeedia ja MTÜde keskuse võrgustiku kaudu, õhutades neid edasisele koostööle. Kavandatud dokumendid saadeti samuti otse selle grupi esindajatele.
2. Ministeeriumidevaheline koordineerimisgrupp (kaasa arvatud eri ministeeriumide, MTÜde keskuse ja Läti Kohalike Omavalitsuste Liidu esindajad), projekti juhatus. Ministeeriumidevahelisel koordineerimisgrupil on oluline roll informatsiooni levitamisel ja "Daugava projekt" reklaamimisel. Selles grupis on kaks peamist koostöövormi: konsultatsioonid iga juhtumi kohta eraldi ja poliitiliste gruppide kohtumised. Projekti juhatusel koos nii Läti kui Rootsi poole esindajatega on juhtiv osa projekti tegevuste kohta käivate otsuste langetamisel.
3. Kohalikud omavalitsused Daugava valglal, valitusasutuste spetsialistid, Daugava valgla regionaalsed keskkonnatalitused, teadus- ja uurimisasutused, kutseühendused (talunikud, tööstus, vee kasutajad jne.). Üheks kõige olulisematest selles grupis on *kohalik omavalitsus*. "Daugava projekt" on organiseerinud interaktiivseid seminare valgla kõigi kohalike omavalitsustega. Ankeetküsitluse tulemused näitavad, et kohalikud omavalitsused on huvitatud veemajanduse haldamisest oma territooriumil ja tunnustavad seost arengu ja veeressursside säästva haldamise vahel.

Keskvalitsuse asutuste spetsialistid, regionaalsed keskkonnatalitused, teadus- ja uuringuasutused, ekspertgrupid, kutseühendused ja konsultandid ning eksperdid on põhigrupp, kes arutab eriküsimusi, näiteks veekogude tüüpide võrdlusaluste, vee kvaliteedi määramise kriteeriumide kehtestamine, kõige efektiivsemate vee kvaliteedi parandamise meetmete hindamine jne. Viljakas koostöö on juba alanud ning jätkub ka edaspidi.

Boks 4.

Esimesed sammud Ida-Euroopa piirialade rahvusvaheliste veekogude ühise haldamise suunas – Peipsi järve pilootuuring

Koostöö Peipsi järve valglal illustreerib rahvusvahelise järve haldamist siirderiikide poolt, mis vajab tehnilist, materiaalselt ja intellektuaalselt toetust väljastpoolt, haldus- ja juriidilise süsteemi reorganiseerimist, üldsuse osalemise edendamist.

Koostöö Peipsi järve valglal hõlmab paljusid võtmeisikuid mõlemast riigist, mis soodustab üldsuse osalemist ja usalduse loomist järveäärsetes riikides. Üldsuse osalemise edendamine otsuste langetamise protsessis ja koostöö piirkondade ning kohalike omavalitsuste vahel on praegu peamised valdkonnad Peipsi järve veemajanduspoliitikas. Euroopa Liidu Veepoliitika Raamdirektiivi rakendamine on selle valgla lähiaastate väljakutse.

Peipsi järve näide demonstreerib saadud õppetunde esimestest sammudest veekogu tervikhaldamise kava väljatöötamisel suure rahvusvahelise järve kaitseks ja säästvaks kasutamiseks Läänemere vesikonna siirderiikide poolt. Saadud õppetunnid võib kokku võtta järgmiselt:

1. Piiriveekogude ühise keskkonnajuhtimise edukas alustamine pärast aastatepikkust majanduskriisi ja poliitilisi probleeme on võimalik, kui osapooled võtavad endale poliitilised kohustused ja loovad ametlikud koostöömehhanismid ja organisatsioonid (institutsioonid).
2. Ühised huvid piiriveekogu suhtes koos poliitilise ja õigusliku tausta arvestamise ning vastastikuse usaldusega annavad tulemuseks tõhusa ühise keskkonnajuhtimise, mida suunatakse valitsustevahelisel tasemel.
3. Ühiskomisjoni liikmed tuleks valida väga erinevatest institutsioonidest, nii et eri huvid ja vaatenurgad oleksid otsuste langetamise protsessis esindatud ning sel juhul on ühiskomisjon hea organisatsioonivorm suhtlemiseks, vaidlusteks ja kompromissideks.
4. Komisjoni tegevused peavad järgima loogilist järgnevust – kõigepealt taustainfo kogumine ja siis kogutud ning analüüsitud informatsiooni põhjal otsuste tegemine ühismeetmete rakendamiseks.
5. Väga oluline on juba algusest peale kaasata rahvusvahelise järve haldamisse MTÜd, kohalikud omavalitsused, üldsus ja kolmandad isikud – eksperdid ka teistest riikidest, mitte ainult nendest, mis järve kaldal asuvad. Valitsused peavad väljendama oma soovi kaasata koostöostruktuuridesse kohalikke võtmeisikuid ja MTÜsid institutsiooniliste struktuuride kaudu – Eesti-Vene ühiskomisjoni puhul loodi valitsustevahelise komisjoni raames töögrupp, mille ülesandeks on koostöö kohalike omavalitsuste ja MTÜdega.
6. Rahvusvahelistes veekogudes on äärmiselt oluline veeseire ja –analüüsimeetodite omavaheline vastavus. Ühelt poolt nõuab see kaldaäärsete riikide vastastikust usaldust ja pühendumust koostööle ja teisest küljest suuri kulutusi – aega, inim- ja raharessursse tagamaks, et seires kasutatakse võrreldavaid tulemusi andvat aparatuuri ning meetodeid.
7. Andmete ja teadmiste vahetamine on tõhusa koostöö ja rahvusvaheliste veekogude haldamise eeltingimus, aga seda on tihti raske saavutada, sest partnerite vahel puudub usaldus.
8. Edendada tuleks üldsuse osalemist kohalikul, riiklikul ja rahvusvahelisel tasemel. Üldsuse kaasamise edendamine nõuab otsustajatelt märkimisväärseid inim- ja raharessursse, aga üldsuse osalemine soodustab veehaldamise meetodite tõhusamat rakendamist.

4.3 Üldsuse osalemise näiteid riiklikul tasemel

Et saavutada üldsuse kaasamine riiklike otsuste langetamisse, on äärmiselt tähtis luua seaduspärased haldustingimused ning sisse seada riiklik ökoloogilise hindamise süsteem. Seadustamine eeldab tavaliselt riikide parlamentide nõusolekut ja seega peaks üldsuse surve siin toimima pädevate ministrite ja parlamendiliikmete mõjutamise kaudu. MTÜdel võib tekkida raskusi selle üsna tehnilise protsessi mõjutamisega, kuid arvestades ökoloogilise hindamise süsteemi tähtsust tuleks ära kasutada iga võimalus kõige kõrgemate nõuete kehtestamiseks. WFD nõuab liikmesriikidelt vajalike meetmete rakendamist, et saavutada vähemalt kõigi vete "hea seisund". Niisiis ei takista miski liikmesriike vastu võtmast meetmeprogramme, mille ambitsioonid on sellest kõrgemad. Seega peaksid võtmeisikud hoolikalt jälgima, millised meetmeprogrammidest tulenevad õigusnõuded lülitatakse riikide seadustesse.¹²

Boks 5.

Eesti Veeühingu ja veeklubide osa vesikonna haldusplaanide väljatöötamises¹³

Eestis on veekogude haldamisega seotud isikud koondunud Eesti Veeühingusse – see on vabatahtlik organisatsioon, mis loodi 26.oktoobril 1993. a. ja mille eesmärk on 'Eesti veehalduse arendamine, eriti veekogude ja põhjavee kasutamine ja kaitse, veevarustus, kanalisatsioon, veehügieen ja nendega seonduvad teadusuuringud ning seadusandlus ja vee haldamisega seotud informatsiooni levitamine'. Igal aastal on organiseeritud arvukalt koosolekuid, aruandlus- ja teabeüritusi ning konverentse, on välja töötatud veehalduse koolitusprogrammid ja edendatud veelaste ürituste propageerimist.

17.augustil 2001 loodi Veeühingu raames uus töögrupp – seda nimetatakse Veeklubiks ja selle eesmärk on edendada vee haldamist laiemal üldsuse seas ja informeerida üldsust veeprobleemidest. Lähiaastatel näeb Eesti Veeklubi üldsuse kaasamist vesikondade veemajanduses oma põhilise tegevussuunana. Nagu teada, on Eestis loodud Euroopa Liidu Veepoliitika Raamdirektiivi alusel 9 vesikonda, mis kõik ületavad maakondade halduspiire. Igas piirkonnas avatakse peakontor, mis saab reeglina asetsema jõe suudmele kõige lähemal asuva maakonna keskkonnatalituse avalikkussuhete osakonna juures. Esimese ülesandena peetakse oluliseks kolme veeklubi loomist Veeühingu alusel – Tallinnas, Tartus ja Pärnus. Üldmainitud projekti raames on EL veepoliitika ja muu oluline kirjalik materjal tõlgitud eesti keelde ning need materjalid on praegu kättesaadavad Tallinna Veeklubis, aga need saavad olema kättesaadaval ka kõigis teistes veeklubides. Veeklubides saavad kõik asjast huvitatud inimesed ja grupid informatsiooni koostamisel olevatest arengukavadest ning nad saavad esitada ka oma ettepanekuid ja kommentaare.

¹² Lanz, K., Scheuer, S. 2001. EEB Handbook on EU Water Policy under the Water Framework Directive. EEB.

¹³ Boks 5 põhineb Maret Merisaare ettekandel (Eesti Roheline Liikumine)

Boks 6.

Võtmeisikute koolitamine ja kaasamine Makedoonia Vabariigi Põllumajanduse Arendamise ja Edendamise Agentuuris¹⁴

Eutrofeerumine on Ohridi järve peamine piiriülene probleem. Ohridi järve iga-aastane fosfori reostuskoormus on hinnangute järgi 240 t/a, millest 154 on lahustamata kujul ja vetikatele kergesti kättesaadav. Rohkem kui 30% lahustunud fosforist pärineb jõgedest ja allikatest, st hajureostusallikatest. Kogemused on näidanud, et hajureostusallikatega on palju raskem tegelda ja see nõuab punktreostusallikatega võrreldes erinevaid kontrollistrateegiaid. Probleem on põhimõtteliselt selles, et hajureostusallikad ei allu käskude ja kontrollimise abil teostatavale võitlusele. Kuna raha on piiratud hulgal, siis peaks fosforireostuse vähendamise jõupingutused olema suunatud kõige suurema fosforikoormusega osavaldlatele.

Tänapäeva põllumajandus kasutab rohkesti mitmesuguseid agrokemikaale. Talunikud teevad jõupingutusi, et anda kvaliteetset põllumajandustoodangut, mis oleks avatud turul konkurentsivõimelised ja peavad seetõttu kasutama pestitsiide, et arvukate taimehaiguste, umbrohu ja kahjurite vastu võidelda. Neid asjaolusid arvesse võttes keskendub Agentuur talunike koolitamisele, et nad kõiki neid keemilisi aineid (pestitsiide ja väetisi) õigesti kasutaksid, st kasutaksid õiget kemikaali õigel ajal ja õiges koguses. Agentuur propageerib ka heade tavade kasutamist haldustegevuses, millest oleks mitmesugust kasu nii talunikele kui keskkonnale. See vajab siiski korralikku tehnilist ettevalmistust ja seireaparatuuri, mida enamus talunikke praegu endale rahaliselt võimaldada ei saa. Seetõttu on üks Agentuuri olulisi ülesandeid jälgida eri parameetreid, mida kasutatakse taimede ja mitmesuguste kahjurite kontrollimisel ning jagada seiretulemusi talunikele tasuta.

Agentuuri koolitusprogrammid keskenduvad mitmele valdkonnale:

1. Agrokemikaalide õige kasutamine, pestitsiidide ja agrokemikaalide ülejäägi likvideerimine, agrokemikaalide aparatuuri pesuvee kontroll, pakendite utiliseerimine jne, et kaitsta pinna- ja põhjavett;
2. Uued meetodid taimekaitse tõhususe maksimeerimiseks ja reostuse minimeerimiseks:
 - pinnase kiiritamine päikesekiirgusega – kasutades päikesekiiri ja PVC fooliumi on võimalik pinnast kaitsta haiguste, umbrohu ja kahjurite eest ilma pinnast kemikaalidega saastamata.
 - keeva vee valamine läbi pinnase ülal kirjeldatud eesmärgil.
 - bioloogiliste ainete kasutamine.
 - bakterite kasutamine pinnasesse jäänud pestitsiidide ülejäägi lagundamiseks.
 - pinnase analüüsimine, et uurida selle keemilist koostist – väetiste liik ja nende kogus on taime kasvamise jaoks olulised.

¹⁴ Boks 6 põhineb Slagjana Kaladzievska ettekandel (Makedoonia Vabariigi Põllumajanduse Arendamise ja Edendamise Agentuur)

Vesikonna tervikkäsitlus, eriti aga hajureostusallikate kontrollimine on väga sõltuvad võtmeisikutest ja üldsusest. Agentuuris praegu toimuvad koolitus- ja demonstratsiooniprogrammid ühtivad mitme olulise tegevusega, mida Ohridi Järve Valgla Makedoonia Komitee on põllumajanduse jaoks välja pakkunud. Vesikonna piirkondlikud kodanikuühendused võivad siin etendada äärmiselt olulist rolli, sest nemad tunnevad osavalglate hajureostusallikaid. Seetõttu on üldsuse koolitamine ja aktiivse osalemise ja toetuse saavutamine väga olulised.

Boks 7.

Üldsuse kaasamine veekogude haldusesse Venemaal¹⁵

Keskkonnakaitse üldiselt ja eriti sellise olulise, asendamatu ja lahutamatu keskkonnakomponendi nagu veeressursside kaitsmine ei ole mitte ainult üleriigiline, vaid ka käsitleva piirkonna sotsiaalne probleem, sest ta puudutab kõigi elanikkonnakihtide elulisi huve. Kahjuks on veeressursside haldamise ja veekogude kaitsmisega tegelevate organisatsioonide koostöö üldsusega tänapäeva Venemaal äärmiselt tagasihoidlik. Seda põhjustavad objektiivsed ja subjektiivsed asjaolud. Objektiivsete põhjuste hulka kuuluvad:

1. Majanduse ja sotsiaalsfääri probleemid on nüüd hakanud esile tõusma (tööpuudus, tööstuskriis, palkade mittemaksmine jne.);
2. Üldine juhtimiskriis, haldusstruktuuride ja riigikontrolli nõrkus;
3. Kodanikuühiskonna mahajäämus;
4. Kodanikele keskkonnainfot, kaasa arvatud veekogude seisundi kohta andmeid andva süsteemi ebatõhusus.

Subjektiivsete põhjustena võib välja tuua järgmised: inimesed ei usu keskkonnaküsimustes avaliku arvamuse olulisusesse riigistruktuuride jaoks ja sellepärast on tekkinud vastumeelsus keskkonnaalastes avalikes ettevõtmistes kaasalöömise suhtes, puuduvad keskkonnaliikumise juhid – organisaatorid, kes suudaksid üldsuse tähelepanu juhtida keskkonnaprobleemidele ja kodanikke kaasata, elanikkonna keskkonnaalne ignorantsus ja nihilism.

Samal ajal annab olemasolev Venemaa seadusandlus kodanikele tegelikud õigused keskkonnakaitse ja mitmesuguste maavarade valdkonnas (eriti veekogude osas). Veekogude kaitsmisel on üldsuse osalemise õiguslik alus sätestatud Vene Föderatsiooni konstitutsiooni paragrahvides 30, 42, 58, seaduse "Keskkonnakaitsest jne" paragrahvis 3, Vene Föderatsiooni Veekoodeksis, Vene Föderatsiooni Maavarade Ministeeriumi põhikirjas, Vene Föderatsiooni Tsiviilkoodeksis, föderaalsetes "Avalikest ühendustest" ja föderaalsetes "Keskkonnaekspertiisist".

Üldsuse osalemine veeressursside kasutamise ja kaitse haldamises on toimunud mitmel tasemel läbi viidud referendumite kaudu. Siin tõstatuvad küsimused keskkonnakaitsest, majanduslike ja teiste objektide ehitamisest ning teiste tegevuste läbiviimisest ja nende mõjust keskkonnale ja loodusobjektidele ning rahva tervisele vastavas piirkonnas. Seega saavutatakse haldusotsuste legitiimsus majanduslike ja muude tegevuste kaudu, mis põhinevad nendel otsustel ja mõjutavad keskkonda.

¹⁵ Boks 7 põhineb Vladimir Budarini artiklil (Neeva-Laadoga valgla veehalduskogu juht, Venemaa)

4.4 Näiteid üldsuse osalemisest kohalikul tasemel

Meie planeedi positiivse arengu kõige olulisem tegur on kõigi kohalike algatuste, otsuste ja tegevuste summa. Kohalike elanike ja huvitatud osapoolte mõju arenguprotsessidele erineb tugevasti, aga kohalike otsuste langetamise piiratud võimalusi kompenseerivad vabatahtlikud tegevused, loomingulised ideed ja koostöö. Vaevalt oleks liialdus väita, et enamikku praegustest keskkonnaprobleemidest on võimalik kohaliku algatuse korras lahendada, kui me vaid sellele pühendume.¹⁶

Lisaks selle omaksvõtmisele, et kõige tõsisemad veekaitseprobleemid on kohaliku taseme probleemid, peame ka tunnistama, et kodanikuühiskond sobib ehk kõige paremini kohalike probleemidega tegelemiseks.¹⁷ Igal inimesel on oma osa keskkonna kaitsmisel ja tugevdamisel ning kodanikud tunnevad oma kogukondade vajadusi töö, mängude ja reisimise kaudu.¹⁸

Boks 8.

Pogradeci veehaldusprojekt¹⁹

Pogradeci Veehaldusprojekt käivitus 1996. a. alguses. Valmistati ette kaks teostatavus-uuringut, mille eesmärk oli määratleda sobivaimad teed veevarustuse ja heitvee kogumise ja käitlemise süsteemi kohandamiseks, moderniseerimiseks ja laiendamiseks Pogradeci piirkonnas lähi- ja kaugtulevikus. Üks uuringutest käsitleb joogiveega varustamise süsteemi, teine heitvee kogumise ja käitlemise süsteemi.

Pogradeci Veehaldusprojekt on osa kogu Albaaniat hõlmava ühisveevarustuse ja -kanalisatsiooni projektist. Selle projekti üldeesmärk on parandada veevarustuse ja heitvee käitlemise süsteemi Elbasani, Fieri, Vlore, Lezhe and Pogradeci linnades ja selle kaudu Ohridi järve kaitset, viies sisse veereostuse ennetamise ja kontrolli järve Albaaniale kuuluvas osas.

Esimene rakendamisfaas hõlmaks heitvete käitlemise ettevõtte ehitamist Pogradeci lähisteel, Pogradeci linna veekäitlusettevõttega ühendava esmase kollektori ja teisese kogumissüsteemi ehitamist Pogradeci linnas. 9. ja 10. veebruaril 1999. a. peeti Ohridis seminar, kus käsitleti kaht uuritud heitvee käitlemise kontseptsiooni ja milles osalesid Albaania, Makedoonia ning mitme toetava fondi esindajad. Seminari põhitulemus oli ühiskokkulepe, mis põhines tunduvalt madalamatel kulutustel, projektifaaside sobivusel ja väiksematel seadusandlikel piirangutel.

Lisaks kirjutasid Albaania ja Makedoonia delegatsioonid alla ühisavaldusele, milles teatasid, et soovivad oma töösse täielikult kaasata Ohridi järve halduskogu ning ühendada jõupingutused, et leida tulevikus projekti teise ja kolmanda faasi jaoks lisaraha. Ohridi järve seireprogramm peaks vajadused kindlaks tegema ja need tulevastesse projektijärkudesse lülitama.

¹⁶ Bovin, K., Magnusson, S. 49 Local Initiatives for Sustainable Development. 1997.

¹⁷ Wolf, A. T. 2001. Transboundary Waters: Sharing Benefits, Lessons Learned. Thematic Background Paper for International Conference on Freshwater, Bonn 2001. Käsikiri.

¹⁸ Public Participation in Making Local Environmental Decisions. Århusi Konventsiooni Newcastle'i seminar, 2000.

¹⁹ Boks 8 põhineb Naum Gegprifti ettekandel (Ohridi järve valgla halduskomitee, Albaania)

Uldsus on olnud kaasatud kõigis Ohridi järve kaitseprojekti elluviimise etappides. Alates 1995. ja 1996. aastast on arvukalt Albaania ja Makedoonia eksperte ja spetsialiste selles protsessis osalenud ning esitanud oma arvamuse ja teadusuuringute andmed. Hiljem osales hulk projektiga seotud eri valdkondade spetsialiste ja andis oma panuse ning paljud esitasid ka huvitavaid andmeid.

Eelmisel aastal organiseeriti mõned koosolekud ja seminarid, kus osalesid spetsialistid, kohalike omavalitsuste ja MTÜde esindajad, kes arutasid olulisi teemasid, et tegelikku olukorda kindlaks teha ja selle valdkonna prioriteetid kindlaks määrata.

Boks 9.

Ettepanekud üldsuse osalemiseks Gdovka valgla veemajanduskava väljatöötamise protsessis Venemaal

Gdovka valgla peamised veehaldusprobleemid on:

- halduskogu puudumine piirkonna kohalikes võimuorganites;
- usaldusväärse informatsiooni puudumine;
- põhiliste elatisvahendite puudumine ;
- maa kasutajatel riigi litsentside puudumine;

Gdovka jõe põhiline veehaldusprobleem on kanalisatsioonivee tõhusate bioloogiliste käitlusmeetmete puudumine (BHT alandamiseks ja ammooniumi ning patogeensete ainete vähendamiseks 90% võrra). Valmistati ette mitu projekti ja plaani, et ehitada Gdovi heitvete käitlusettevõtte, aga rahapuuduse tõttu ei teostatud ühtki neist. Samal ajal võttis üks suuremaid keskkonnainfrastruktuuri projektide rahvusvahelisi rahastajaid, Taani EPA vastu otsuse mitte rahastada heitvete käitlemise ettevõtete ehitamist asulates, kus on vähem kui 10000 elanikku (Gdovi rajoonis on 6000 elanikku). On tekkinud vajadus ette valmistada projektiettepanekud valitsusele ning ka võimalikele rahvusvahelistele rahastajatele nagu EL TACISE programm, et ehitada Gdovi linna olmevete käitlemise ettevõtte ja töötada välja Gdovka jõe osavalgla haldusplaani. Gdovi linna ja rajooni administratsioon võib sellise ettepaneku ette valmistada koostöös Pihkva Loodusvarade regionaalkomitee ja Pihkva piirkondlike MTÜdega.

Gdovi linna ja rajooni administratsioon arutas koos kohalike MTÜde ja võtmeisikutega kohalike võtmetegijate kaasamist Gdovka jõe veehaldusplaani väljatöötamiseks. Arutati, et valgla veemajanduskava jaoks olulist keskkonnainformatsiooni saab järgmistest allikatest: Pihkva Hüdro meteoroloogia keskus ning Keskkonnaseire ja Sanitaarepidemioloogiatalitus. Lisaks saab sisekasutuseks mõeldud informatsiooni föderaalset veehaldusinstituutsioonist "Pskovvodhoz" ja Tsiviilkaitse ja Kriisilukordade juhatusest. Tuginedes sellele informatsioonile oleks kasulik välja töötada Gdovka valgla ökoloogiline andmebaas, mis näitab peamisi reostusallikaid ja annab nende kohta statistikat.

Eri sihtgruppidega suhtlemise vahendid ja formaat haldusplaani ettevalmistamiseks on:

- avalikud tutvustamised ja referendumid
- massimeedia, filmid
- infolehed ja -voldikud

- MTUde suhtlemisvahendid

Äärmiselt oluline on informeerida kohaliku elanikkonda inimtegevuse surveavaldustest ja mõjust vesikonnale ning kaasata spetsialiste; sellekohase informatsiooni avaldamiseks võib kasutada kohalikke ajalehti, riigi infolehti ja avalikke koosolekuid. Teisest küljest on oluline saada üldsuselt tagasisidet korraldades ankeetküsitlusi ja kogudes ettepanekuid. Oluline on anda informatsiooni, mida elanikkond nõuab.

Tähtis on mitte ainult informeerida, vaid ka kaasata MTÜsid, haridusasutusi, elanikke, külavanemaid ja massimeediat RBMP väljatöötamisprotsessi. Ülimalt oluline on keskkonnaarengu Avaliku Nõukogu organiseerimine kohalike võimude tasemel (külavanemad), kuulutada kohalikus ajalehes sellise organi loomise võimalusest ja paluda asjast huvitatutel selles osaleda. Avalik Nõukogu tuleks aeg-ajalt kokku, et arutada piirkonna ökoloogilise arengu küsimusi ja anda kohalikele elanikele vastavat informatsiooni.

Väljatöötatud RBMP tuleks edasi anda piirkonna valitsusele ja lülitada kohaliku Agenda 21 koostisse. Föderaalorganid viimistlevad neid plaane ja esitavad need kohalikele võimudele ja huvitatud osapooltele kommentaaride saamiseks. Selle protsessi "taganttorkija" peaks olema keskkonnataustaga ja põhimõtteliste küsimustega kursis olev inimene või mõni teine algataja, kes tõstatab probleemid selles valdkonnas (kohalike võimude või MTÜ esindaja). Lisaks võivad samad huvitatud osapooled nii probleeme teadvustada kui ka lahendada.

Vajalik on luua andmebaas, mis oleks selle protsessi käivitamise aluseks ja alginfo allikaks. Teise variandina võiks koostada keskkonnanatlase, mis demonstreerib valgla olukorda. Oluline on ka saavutada kokkulepe kohalike võimude ja asutuste vahel, mis annavad informatsiooni andmete kättesaadavuse ning kohalike võimude ja infoandjate omavaheliste suhete kohta. Pärast RBMP vastuvõtmist peaks üldsus selle rakendamist toetama.

Boks 10.

Ettepanekud üldsuse kaasamiseks Peipsi alamvesikonna veemajanduskava koostamisse Tartu ja Jõgeva maakonna näiteil

Veepoliitika võtmeprobleemidena Peipsi järve vesikonnas Jõgeva ja Tartu maakonnas võib nimetada järgmisi: veekvaliteet; teabe kättesaadavus ja tase; seire ja seireandmete kättesaadavus; veevarude (eriti põhjavee) säästlik kasutamine; elupaikade ja haruldaste liikide säilitamine; majandus (põllumajandus, metsamajandus, kalandus, veetransport jt.); veehinna kujundamine (toorvee puhastamine, veevarustus- ja kanalisatsioonisüsteemid, kaod) ning investeeringuvajaduste hindamine.

Olulisemad teabeallikad huvigruppidele keskkonnanalase informatsiooni saamiseks on meediakanalid (televiioon, raadio, keskajalehed, eriti aga kohalikud ajalehed, internet); omavalitsus, raamatukogu; kohalikud koosolekud; turismiinfo- ja muud teabepunktid; riigiasutused, klubid jt. kultuuriasutused; kutseliidud; koolid; seminarid ja koolitused ning kampaaniad.

Erinevate huvigruppide informeerimiseks tuleb kasutada erinevaid vorme. Kohalike danike tõhusamaks informeerimiseks on parimad vormid: artiklid kohalikus ajalehes; laste abil

kodusesse jõudev mitmesugune teave, nagu voldikud, kleebised, infobukletid jne.; omavalitsuste teabetahvlitele ülespandavad materjalid; kutseliitude kaudu levitatav oskusteave; valitsusväliste organisatsioonide kaudu mitmesuguses vormis levitatav kitsama suunitlusega teave. Ettevõtete kui teise suurema sihtrühma jaoks on parimad infokanalid: Interneti kaudu levitatav tehniline ja turundusteave; meediakanalite kaudu levitatavad turu- ja reklaamiuudised; seminaridel ja koolitusüritustel levitatav kitsam erialateave. Rõhutati kitsama suunitlusega erialateabe levitamise suurt tähtsust teise sihtrühma jaoks, kus esiplaanil oleksid vastutuse ja kasumiga seotud aspektid. Ka kutseliidud võivad anda tõhusa panuse selle rühma paremaks kaasahaaramiseks.

Kuna tegemist on piirialade elanikega, siis eriti oluline on teabelevitamise vajadus nii eesti kui ka vene keeles.

Huvigruppide jaoks olulisemate veemajanduskava peatükkide koostamisel on tähelepanu vaja pöörata järgmistele aspektidele.

1. Üldsuse kaasamine on väga oluline vesikonna üldkirjelduse koostamisel, kuna just püsielanikkond teab kõige peenemaidki nüansse, millised ei tarvitse olla üldiselt tuntud, kuid mis võivad avaldada hilisemal majandamisel olulist mõju. Eriti oluline on omavalitsuste osa erinevaid huvirühmasid siduva lülina. Kahjuks tehti Eesti territooriumi vesikondadeks jagamine geograafide ja hüdroloogide suhteliselt kitsas ringis ja üldsusel on võimalik kaasa rääkida vaid osavalglate määramisel.
2. Majandusanalüüsi puhul on olulisteks küsimusteks vee hinna kujunemine ja elanike nõustumine või mittenõustumine täielikult kulupõhise hinnakalkulatsiooniga. Hoolikas majandusanalüüs on väga oluline ka sellistel keskkonnakaitselistel eesmärkidel kehtestatud piirangualadel, kus piirangute tulemusena võib langeda maakasutaja tulu (näit. nitraaditundlikud alad, kaitstavad elupaigad metsades või jõeluhtadel jmt.). Vajalik on majandusanalüüs ka kaitsealadel, märgaladel ja ökoturismi arendamiseks sobivatel aladel. Hinnata tuleks ka nn. pehmeid väärtusi: loodus- ja kultuuripärand, loodusobjektide hariv, tervendav ja töö- ning elujõudu taastav funktsioon; ning arutleda nendega arvestamise võimaluste üle, kuna enamasti pole neid võimalik rahas väljendada.
3. Meetmekava koostamine on valdavalt erialaspetsialistidest ja ekspertidest koosnevate meeskondade töö, kuid ettevalmistaval etapil, eriti inimõjude hindamisel on ka üldsuse kaasamine väga oluline. Tähtis on kõikide oluliste valupunktide kindlaksmääramine, keskkonnaeesmärkide võimalikult täpne fikseerimine ning peamiste huvirühmade väljaselgitamine. Hoolikal majandusanalüüsil on määrav tähtsus kogu meetmekavale.

Boks 11.

Sotsioloogiline uurimus valdade huvidest Peipsi järve piirkonnas Eestis²⁰

2001. a. kevadsuvel külastas neli Peipsi Koostöö Keskuse projektijuhti kõiki 19 valda²¹, mis asuvad peipsi järve kaldal. Uuringu eesmärk tulenes vajadusest kaardistada Peipsi järve piirkonna tegelikud probleemid, vajadused, ideed ja perspektiivid ning saada piirkonnast täpsem ülevaade. Valdades viidi läbi grüpiintervjuud kohalike autoriteetide, MTÜde esindajate, ettevõtjate, õpetajate ja arenguspetsialistidega.

Peipsi järve piirkonna vallad on üsna väikesed – kokku elab seal umbes 27000 elanikku ning valdade keskmine elanike arv on 1000. Nimetatud 19 valda asuvad 4 maakonnas (Ida-Viru, Jõgeva, Tartu ja Põlva maakonnad), mis moodustavad perifeerse piirkonna ja on, väikeste eranditega, majanduslikult vähetähtsad ja mahajäänud kogukonnad.

Just sellistes väikestes kohtades tuleb välja, kui palju sõltub üksikindiviididest ja kui suur on inimese panus valla edumeelsusele või ettevõtlikkusele. Võib väita, et üle pooltes Peipsi äärsetes valdades on olulistel kohtadel tegusad ja teotahtelised inimesed, kes edusammude nimel pidevalt pingutavad. Neis valdades läheb enesestmõistetavalt ka palju paremini ning nad vaatavad tulevikku märksa optimistlikumalt.

Järv annab paljudele kohalikele tööd, kuid ajad ei ole enam kaluritele nii roosilised kui veel 10 aastat tagasi. Väga palju käib Peipsil Läti kalamehi - enamasti lihtsalt puhkamas. Enamik valdu rõhutas majandusliku tähtsuse kõrval ka järvest saadavat emotsionaalset laengut. Samuti nähakse puhast ja kaunist looduskeskkonda potentsiaalse turismimagnetina. Seejuures mainitakse Peipsi järve kõrval ka väiksemaid veekogusid (Kunikvere järve, Alatskivi paisjärve, Võhandu jõge), Emajõe suursood ja ka metsa.

Vallavalitsused teevad üsna tihedat koostööd kohalike MTÜdega. Samal ajal piirduvad MTÜde tegevused peamiselt huviklubide ja spordiühingutega ning väiksemate ürituste korraldamisega. Väga vähestes valdades tegelevad MTÜd ka sotsiaaltöö ja -hooldusega. Koostöö Venemaaga on üldiselt väga harv. Peamine takistus tundub olevat piiriülene suhtlemine, aga ka inimeste vahetumine kohalikes omavalitsustes. Venemaaga suheldakse peamiselt turismi valdkonnas. Üldiselt on suhtlemine Venemaa ja teiste välisriikidega üsna passiivne.

²⁰ Boks 11 põhineb Peeter Undi ettekandel (Peipsi Koostöö Keskus, Eesti)

²¹ Alajõe, Iisaku, Lohusuu, Tudulinna, Kasepää, Pala, Torma, Alatskivi, Meeksi, Peipsiääre, Piirissaare, Vara, Võnnu, Mikitamäe, Räpina, Värkska vallad ning Mustvee, Kallaste ja Räpina linn.

5. KOKKUVÕTE

Kesk- ja Ida-Euroopa MTÜde kohtumisel Budapestis 9.-10.märtsil 2001. a., mille organiseerisid Maailma Loodusfond (WWF) ja Globaalne Veepartnerlus rõhutati, et protsessi edendamiseks on üldsuse kaasamist veehaldamisse vaja praegu, otsekohe, niipea kui võimalik. Üldsuse osalemine on õige ja nõutav kõigil geograafilistel laiustel ning otsuste langetamise tasemel.

Tartus 15.-16. oktoobril 2001. a. korraldatud seminaril kinnitati laiaulatuslikku huvi veeküsimuste vastu kõigis ühiskondliku tegevuse valdkondades ja vajadust üldsuse kaasamiseks veehaldamise alaste arutelude edasiarendamisel. Eriti tuleks huvigruppisid käsitleda rahvusvaheliste valglate puhul. Sageli on nende huvid väga erinevad või otse vastandlikud. Käesolevas trükises tehti vahet 'üldsuse' ja 'võtmeisiku' osalemise vahel, et toonitada erinevust mehhanismide ja lähenemiste vahel, mida nende sihtgruppide puhul tõenäoliselt vaja läheb. Definitsiooni järgi tähendab '**üldsus**' ühte või mitut füüsilist või juriidilist isikut ning kooskõlas riigi seadusandluse või tavaga nende ühendusi, organisatsioone või grupe (Arhusi Konventsioon). '**Võtmeisik**' tähendab füüsilist või juriidilist isikut, kellel on veehalduses erihuvi või aktiivne roll. Võtmeisikutel on enamasti sarnane teadmiste tase ja nad omavad eriteadmisi mõne konkreetse aspekti kohta. Selle grupiga võivad konsultatsioonid ja arutelud olla teoreetilisemad ja üksikasjalikumad. Et jõuda kõigi võtmegruppideni on veehaldamise planeerijate esmane ülesanne need võtmeisikud kindlaks teha.

Seminaril töögruppide osalised rõhutasid, et EL Veepoliitika Raamdirektiivi ja ÜRO Euroopa Majanduskomisjoni (UN/ECE) Veekonventsiooni ning Arhusi Konventsiooni rakendamise juures on dialoogi kõige olulisemateks võtmeisikuteks strateegilisel tasemel:

- **Need, kes saavad lahenduste elluviimisele tegelikult kaasa aidata:** veemajandusettevõtted, heitvete käitlemise ettevõtted, mitmesugused kutseühendused ja –liidud (talunikud, metsandussektor, niisutamine, kalandus), riigikontrolli asutused, kohalikud omavalitsused;
- **Need, kellel on tehnilised oskused ja/või kes 'esindavad' mingit kontingenti:** MTÜd, rahvuspargid, teadlased ja teadusasutused, koolid;
- **Ja need, kes oma tegevuse eest maksavad:** maakasutajad (näiteks kaevandus- ja turismiettevõtted, tervishoiusektor), maa eraomanikud, potentsiaalsed investorid, kogukonna- ja külajuhid.

Kogu seminari jooksul rõhutati ka, et üldsuse ja võtmeisikute osalemine on nõutav haldamise eri tasemetel – **rahvusvaheliste vesikondade, riikide ja kohalikul tasemel** – eriti piiriveekogude puhul.

Rahvusvaheliste vesikondade tasemel on aktiivsed võtmegrupid (suuremad ettevõtted ja põllumajandusühistud, suuremad huvigrupid ja MTÜd) intensiivselt kaasatud otsuste langetamisse. Reeglina on rahvusvahelisel tasemel osalevad võtmeisikud kogenud ja teevad otsuste langetamisel üksteisega koostööd ning tõhusat lobitööd. Rahvusvaheliste vesikondade tasemel mängivad võtmeisikud sageli olulist rolli usalduse loomise edendamisel veekogudeäärsete riikide vahel, millel on ühised veeressursid ning parandavad infovahetust ja suhtlemist, mis on piiriveekogude haldamise olulised koostisosad. Võtmeisikute kaasamine rahvusvahelisel tasemel aitab saavutada rahvusvaheliste keskkonnakokkulepete tõhusamat

elluviimist. Selle kohta tutvustati häid näiteid Ohridi järve valglast, kus Ohridi järve kaitseprojekt mängib kahe riigi ja võtmeisikute vahelise infovahendaja rolli (vt. Boks 1).

Peipsi järve koostöökogemus (Boks 4) näitas, et oli väga oluline piiriveekogude haldamisse algusest peale kaasata MTÜd, kohalikud omavalitsused ja ka kolmandad osapooled – eksperdid riikidest, mis ei asu selle järve ääres. Eesti ja Venemaa valitsused lülitasiid koostööstruktuuridesse kohalikud võtmeisikud ja MTÜd luues Eesti-Vene ühiskomisjoni juurde töögrupi koostööks kohalike omavalitsuste ja MTÜdega. Selline kohalike võtmeisikute kaasamise seadustamine soodustas Eesti-Vene piiriveekogude kokkuleppe tõhusat elluviimist ja tõi koostöösse lisateadmisi ning finantsressursse kohalikult tasemelt ja rahvusvahelistest fondidest.

Hoolimata kõigist jõupingutustest piirdub kõigis suuremates rahvusvahelistes vesikondades rahvusvahelisel tasemel laiemal üldsuse kaasamine tõenäoliselt väheste suuremate (rahvusvaheliste) MTÜde ja hästiorganiseeritud huvigruppidega. Üldsuse osalemine vesikonna tasemel võib küll olla väärtuslikuks täienduseks osalemisele riigi tasemel, aga ei saa seda kunagi asendada.²²

Üldsuse kaasamine **riigi tasemel** on oluline, et tõhusalt arendada ja rakendada riiklikku seadusandlust. Riigi võtmegrupid nagu ettevõtted, talunike ühendused, kohalikud võimud ja MTÜd teavitavad vajadustest valitsust, et saaks ette valmistada võimalikke uusi õigusakte; nende võtmeisikute kaasamine riigi seadusandluse elluviimisesse on ülima tähtsusega riigi seadusandluse tõhusa rakendamise jaoks. Et saavutada üldsuse kaasamine otsuste langetamise riigi tasemel, on äärmiselt tähtis luua seaduspärased haldustingimused ning sisse seada riiklik ökoloogilise hindamise süsteem.

Eestis on õnnestunud näiteks Veeklubide rajamine (Boks 5), mille eesmärgiks on soodustada üldsuse ja võtmeisikute osalemist veehalduses ning informeerida üldsust veeprobleemidest. Kohalikud veeklubid hõlmavad järjest enam ühest küljest veespetsialiste, kohalikke ja piirkondlikke MTÜsid, kohalikke võime, koole jne ning teisest küljest on veeklubide liikumisel ka valitsuse poliitiline toetus ja tähelepanu. Veelgi enam – veeklubid on Eesti Keskkonnaministeeriumi esindaja kaudu ühendatud ka globaalse veemajandusvõrgustiku – Globaalse Veepartnerlusega. Niisiis aitavad veeklubid edendada kahepoolset suhtlemist ja jõupingutuste koordineerimist kogukondade kohaliku taseme ja riigi taseme vahel ning on ühenduses ka rahvusvahelise veespetsialistide ja võtmeisikute võrgustikuga.

Makedoonia Vabariigi Põllumajanduse Arendamise ja Edendamise Agentuur kaasab võtmeisikud hajureostusallikate kontrollimisse (Boks 6). Nende meetmete tulemusena on vabariigis vesikonna lähenemine tervikuna ja eriti hajureostusallikate kontrollimine väga tihedalt seotud ja sõltuv võtmeisikute ja üldsuse kaasatusest ning panusest. Agentuuri praegu läbiviidavad koolitus- ja demonstratsiooniprogrammid ühtivad mitmete oluliste põllumajandusalaste meetmetega, mida on välja pakkunud Ohridi järve Makedoonia komitee. Vesikonna regionaalsed kodanikeühendused mängivad järjest olulisemat rolli, sest nad tunnevad osavõlgla hajureostusallikaid. Seetõttu on üldsuse koolitamine ja aktiivne kaasamine ning avalik toetus äärmiselt olulised.

²² Mostert, E. *The Management of International River Basins. How can the public participate?* Participatory processes in water management. Proceedings of the Satellite Conference to the World Conference on Science (Budapest, Hungary 28 - 30 June 1999). Ed. Jozsef Gayer. UNESCO. Paris, 2000

Üldsuse osalemine **kohalikul tasemel** on tähtis ja ka kõige efektiivsem, sest selliseid keskkonnaprobleeme nagu veereostus tuleb lahendada kohalikul tasemel. Inimesed on nende probleemidega iga päev silmitsi ja on seetõttu kõige aktiivsemad meetmete rakendajad, mis tagabki üldsuse tõhusa osalemise. Peipsi ja Ohridi järve näidete puhul hõlmavad need piirkonnad kohalikul tasemel väga mitmekesiseid gruppe, millel on oma spetsiifiline kultuuri- ja majandustaust. Veehaldamise suurim väljakutse ongi nende erinevate gruppidega töötamine.

Üks kõige olulisemaid kohaliku taseme võtmegruppe on **kohalik omavalitsus**. Nende roll on olla vahendajaks otsustajate ning huvitatud võtmeisikute vahel; nemad vastutavad üldsuse kaasamise eest ja nad peavad ka otsima viise, kuidas üldsus saab otsuste langetamist mõjutada. See tähendab, et kõik vesikonna kohalikud omavalitsused peavad üldsust regulaarselt informeerima ja inimesi osalema kutsuma. Kohalikud omavalitsused vastutavad oma territooriumil vee haldamise eest ja on teadlikud seosest arengu ja veeresursside säästva haldamise vahel. Sellel tasemel puudub aktiivne osalemine ikka veel ja see võiks olla võtmegrupp, millele erilist tähelepanu pöörata. Rahvusvahelised arengu- ja siirderiikide kohalike omavalitsuste kaasamise uuringud on näidanud, et kohalike omavalitsuste ebapiisav planeerimis- ja rakendamissuutlikkus on seotud väheste ressursside, piiratud teadlikkuse ja keskvalitsuse tasemel planeerimise venitamisega.²³

Heaks näiteks suutlikkuse tõstmise ja kohalike omavalitsuste veehaldamisse kaasamise tähtsusest on Pogradeci veehaldusprojekti loomine Pogradeci linnas Albaanias (Boks 8). Linnavõimud mängisid olulist rolli teostatavus-uuringute ettevalmistamises ja veevarustuse ja heitvee käitlemise ettevõtte ehitamises, mis võimaldas ehitada tunduvalt odavamalt kui sellist tüüpi veevärgi puhul esialgsete hinnangute põhjal arvati. Samuti koordineeriti see veekaitsemeede teiste tegevustega Ohridi järve valgla haldamisplaani raames.

Boks 9, mis kirjeldab ettepanekuid üldsuse kaasamiseks Venemaa Gdovka valgla haldusplaani väljatöötamisse näitab samuti, kui oluline on kohalike omavalitsuste aktiivne roll. Samuti on tähtis arendada koostööd kohalike omavalitsuste vahel ning regionaalsete keskkonnatalituste ja MTÜdega, et leida ressursse veepuhastusjaama ehitamiseks Gdovka jõe jaoks, mille kaldal Gdov asub, ning töötada välja Gdovka jõe osavalgla haldusplaan.

Paljud seminari osalised toonitasid, kui oluline on võtmegruppide suutlikkuse tõstmine kohalikul tasemel, et võtmeisikud oleksid võimelised ellu viima kohalikke keskkonnakaitsemeetmeid.

Ettekannetest, aruteludest ja töögruppide töös välja toodud kogemused võib kokku võtta järgmiselt:

- On olemas väga palju erinevaid, üksteisest väga erinevate huvidega võtmeisikuid, kes on valmis osalema veehaldamise küsimuste lahendamises;
- Iga võtmegrupp vajab igal veehaldustasemel eri lähenemist, et rahuldada nende vajadused ja huvid – vajalikud on eri suhtlemiskanalid- ja vahendid, erinevad infopakettid, erineva tasemega üksikasjalikud kirjeldused; kogu see informatsioon peab olema selge ja läbipaistev;

²³ Coltier G. W. 1999. Sustaining both Biodiversity and Fisheries in Ancient Lakes. Ancient lakes: their Cultural and Biological Diversity. Lk. 177-187.

- Programmide ja tegevuste pakett üldsuse osalemise tugevdamiseks peaks olema võimalikult mitmekesine ning jõudma alati sihtgrupini;
- Üks kõige olulisemaid võtmeisikute kaasamise eeltingimusi on väga selgelt sõnastada probleemid ja küsimused, kus võtmeisikud kõige efektiivsemalt ja olulisemalt aidata saavad;
- Laiema üldsuse kaasamine veehaldamisküsimustesse on üsna suur väljakutse ja ka keskkonnaekspertide jaoks ei ole veel selge kuidas üldsus saaks osaleda keerulistes veehaldusaruteludes ja otsuste langetamises;
- Võtmeisikute ja üldsuse osalemise strateegia veehalduses peaks välja töötama keskkonnaotsuste tegijad ise ametnike, poliitikute, MTÜde ja teadlaste abiga.

Mida arenenum on ühiskond, seda rohkem on ta mures keskkonna seisundi pärast ja seda olulisem on keskkonnakaitse. Arenenumas ühiskonnas kasvab ka vajadus ja soov informatsiooni järgi. Kõige olulisem element, mis vee haldamisele igati kaasa aitab kõigil tasemetel on võtmeisikutes usalduse loomine infovahetuse ja regulaarse suhtlemise kaudu. Toimunud seminar oli heaks näiteks koostööst eri kultuuride ja kontekstide vahel.

LISA I

SEMINARI PROGRAMM

RAHVUSVAHELINE SEMINAR

Strategiad üldsuse kaasamiseks rahvusvaheliste järvede haldamisel siirderiikides: Peipsi järve (Eesti/Venemaa) ja Ohridi järve (Makedoonia/Albaania) näitel

Toimumise aeg:	15-16. oktoober 2001
Korraldajad:	Peipsi Koostöö Keskus (Peipsi CTC) Alliance for Lake Cooperation in Ohrid and Prespa – ALLCOOP (Ohridi ja Prespa järve Koostööprojekt)
Töökeeled:	Eesti, vene, inglise (sünkroontõlge)
Toetajad:	Charity Know How Fond Ida-Ida programm (Avatud Ühiskonna Instituut) REC-Eesti

15. oktoober, esmaspäev

9.00 - 9.15 *Registreerimine*

1. Plenaaristung: Rahvusvaheline seadusandlus üldsuse kaasamiseks rahvusvaheliste järvede haldamisel

Moderator: Gulnara Roll, Peipsi Koostöö Keskus

- 9.30 – 9.45 ÜRO Euroopa Majanduskomisjoni (UN ECE) juhendid üldsuse kaasamiseks, ÜRO Euroopa Majanduskomisjoni piiriveekogude konventsioon ning Arhus'i konventsioon – *Oliver Avramovski, ALLCOOP, Makedoonia*
- 9.45 – 10.00 Arhusi konventsioon ja selle rakendamine Eestis – *Kaidi Tingas, Eesti Keskkonnaministeerium*
- 10.00 – 10.15 Üldsuse kaasamine Euroopa Liidu Veepoliitika Raamdirektiivi elluviimisel - *Charlie Avis, WWF ja Piret Uus, Peipsi Koostöö Keskus*

2. Plenaaristung: Riiklikud poliitikad üldsuse kaasamiseks rahvusvaheliste järvede haldamisel Peipsi ja Ohridi järve piirkonnas

Peipsi järv – Eesti/Venemaa

- 10.15 – 10.30 Riiklikud strategiad ja poliitikad Eestis – *Jalmar Mandel, Tartumaa Keskkonnateenistuse juhataja*

10.30 – 10.50 Riiklikud strateegiad ja poliitika Venemaal. – *Vladimir Budarin, Neva-Ladoga valgla administratsiooni juht*

10.50 – 11.10 Küsimused ja kommentaarid

11.10 – 11.40 *Kohvipaus*

Ohridi järv – Makedoonia/Albaania

11.40 – 12.00 Makedoonia Keskkonna- ja Füüsilise Planeerimise Ministeeriumi informatsioonikeskuse töö üldsusega - *Svetlana Gjorgeva, Makedoonia Keskkonnaministeerium*

12.00 – 12.20 Reostusallikate kontroll Ohridi järve valgla: Makedoonia Põllumajanduse Arendamise ja Edendamise Agentuuri roll - *Sladjana Kaladzievska, Makedoonia Põllumajanduse Arendamise ja Edendamise Agentuur*

12.20 – 12.40 PEALKIRI - *Gusho Arjan, Pogradeci linnavalitsuse koostöö ja koordineerimise arengu osakonna juhataja*

12.40 – 13.00 Küsimused ja arutelu

13.00 – 14.20 *Lõuna kohvikus “Neljas aste”*

3. Plenaaristung: Praktilised näited üldsuse kaasamisest piiriveekogude haldamisel – Ohridi järv ja Peipsi järv

Moderator: Maret Merisaar, Eesti Roheline Liikumine

14.30 – 14.50 LOCP'i (Ohridi Järve Looduskaitse Projekt) roll Ohridi järve mittetulundusühingute kaasamisel - *Dejan Panovski, Direktor*

14.50 – 15.10 Reovee kogumine ja puhastamine kui Ohridi järve valgla Albaania territooriumi peamine prioriteet - *Naum Gegprifty, Ohridi järve valgla haldamiskomitee president Albaanias*

15.10 – 15.30 Üldsuse kaasamine keskkonnaliste probleemide lahendamisse Peipsi järve piirkonnas, Venemaal - *Olga Jouravkova, MTÜ “Peipsi järve projekt”, Pihkva*

15.30 – 15.45 Pihkva oblasti Mittetulundusühingute Tugikeskuse töö - *Lev Shlosberg, MTÜ “Vozrozhdenie”, Pihkva*

15.45 – 16.00 Küsimused ja arutelu

16.00 – 16.30 *Kohvipaus*

4. Plenaaristung: Praktilised näited üldsuse kaasamisest piiriveekogude haldamisse siirderiikides

16.30 – 16.45 Eesti veeklubid – näide üldsuse kaasamisest veekogu haldamisel - *Maret Merisaar, Eesti Roheline Liikumine*

16.45 – 17.00 Läti kogemus – Daugava jõe piirkonnas - *Vija Silina, Daugava projekt*

17.00 – 17.15 Peipsi piirkonna kohalike omavalitsuste vajaduste ja huvide sotsioloogiline uuring - *Peeter Unt, Peipsi Koostöö Keskus*

- 17.30 – 17.45 Küsimused ja arutelu
Seminari esimese päeva kokkuvõte
- 19.00 Õhtusöök restoranis “Wilde”

16. oktoober, teisipäev

- 9.00 – 9.15 Ettekanne Veepoliitika Raamdirektiivi ja vesikonna majanduskava tausta kohta Euroopas - *Eda Andresmaa; Eesti Vabariigi Keskkonnaministeerium*

Grupitöö 1. istung

TAUSTINFORMATSION GRUPITÖÖ JUHATAJATELE

Grupitöö istungite metodoloogiliseks aluseks on “Hea tava elemendid valgla kompleksel majandamisel. Praktiline kogemus.” ja Euroopa Keskkonnabüroo “Euroopa Liidu Veepoliitika Käsiraamat”.²⁴

Grupp 1. Ülesanne: Leida peamised meetodid/vahendid ja sihtgrupid üldsuse kaasamisel Cherava jõe veemajanduskava koostamisel ja elluviimisel

Juhataja: Jovanco Sekuloski, ALLCOOP; protokollija: Slagjana Kalajdzieska

Grupp 2. Ülesanne: Leida peamised meetodid/vahendid ja sihtgrupid üldsuse kaasamisel Peipsi järve vesikonna (Pihkva oblast) veemajanduskava koostamisel ja elluviimisel

Juhataja: Alexander Balakhonov; protokollija: Olga Jouravkova

Grupp 3. Ülesanne: Leida peamised meetodid/vahendid ja sihtgrupid üldsuse kaasamisel Peipsi järve vesikonna (Jõgeva maakonnas) veemajanduskava koostamisel ja elluviimisel.

Juhataja: Tuuli Rasso, REC Estonia (Kesk- ja Ida-Euroopa Regionaalne Keskkonnakeskus Eestis)

1. Eda Andresmaa esitab taustainformatsiooni veemajanduskavade koostamise ja üldsuse ning erinevate sihtgruppide kaasamise kohta selles protsessis Eestis.
2. Ülo Sults ja Piret Uus annavad ülevaate 5. oktoobril toimunud seminarist. Seminari ettekanded keskendusid Peipsi järve alamvesikonna majandamiskavade väljatöötamisele ja üldsuse osalusele nimetatud protsessis.

TÖÖ KORRALDUS GRUPPIDES

1. *Grupi juhataja või mõni muu ettekandja* esitab taustainformatsiooni vesikonna majandamiskava seisukorra, alamvesikonna majandamiskavade ja üldsuse osaluse kohta.

²⁴ “Hea tava elemendid valgla kompleksel majandamisel. Praktiline kogemus “. WWF/EC 2000/2001 a – Veeseminaride sarja praktilised võtmeprobleemide, kogemuste ja 'hea tava' näited.

2. *Grupi juhataja* tutvustab arutelu eesmärgi: tuginedes praktilistele näidetele ja kogemustele, töötada välja ettepanekud üldsuse efektiivsemaks kaasamiseks vesikonna majanduskava väljatöötamisel.
3. *Grupp* määratleb kõigepealt ära kohalikud sihtgrupid, veemajanduse põhiküsimused ja regiooni infoallikad. Vajaduse korral võib küsimustele vastuseid anda paarikaupa või kolmeinimeselistes gruppides. Kasutades nominaalset grupitöö tehnikat antakse vastused alljärgnevatele küsimustele:

- a. Kes on kohalikud **huvigrupid**?
- b. Mis on **veemajanduse põhiküsimused** veemajanduskava koostamisel?
- c. Missugused on **huvigruppide** huvid seoses veemajanduse põhiküsimustega?
- d. Missugused **olulise informatsiooni saamise allikad** eksisteerivad erinevatel tasemetel (nt. Veemajanduskava koostamine, alamvesikond, linn, küla, talu) erinevate huvigruppide jaoks?
- e. Missuguseid **kommunikatsioonivahendeid** ja **suhtlusformaati** peaks erinevate sihtgruppidega töötamisel kasutama?

10.40 – 11.00 Kohvipaus

Grupitöö 2. istung

Grupitöö teise istungi ülesanne on töötada välja tegevuskava üldsuse kaasamiseks veemajanduskava väljatöötamisel, kasutades EL Veepoliitika Raamdirektiivi põhimõtteid. Mis on need põhiküsimused kus huvigrupid saavad vesikonna majanduskava koostamisel olla kõige efektiivsemad? Kuidas saavad huvigrupid aidata kaasa vesikonna majanduskavale kasutades Arhusi Konventsiooni poolt võimaldatud meetmeid?

Grupp 1. Ülesanne: Koostada üldsuse kaasamise tegevuskava Cherava jõe vesikonna veemajanduskava väljatöötamisel

Juhataja: Jovanco Sekuloski, ALLCOOP; protokollija: Slagjana Kalajdzieska

Grupp 2 Ülesanne: Koostada üldsuse kaasamise tegevuskava Peipsi järve (Pihkva oblasti piires) vesikonna veemajanduskava väljatöötamisel

Juhataja: Alexander Balakhonov; protokollija: Olga Jouravkova

Grupp 3. Ülesanne: Koostada üldsuse kaasamise tegevuskava Peipsi järve vesikonna (Jõgeva maakonna piires) veemajanduskava väljatöötamisel

Juhataja: Ülo Sults; protokollija: Piret Uus - Peipsi Koostöö Keskus

Üldsus ja erinevad sihtgrupid peaksid olema kaasatud veemajanduskava väljatöötamise kõikidesse etappidesse:

1. Esmalt tutvustab grupi juht Vesikonna majandamiskava kohustuslikud elemente
2. Grupp valib välja 3 prioriteetsemat valdkonda veemajanduskava koostamisel, kus kohalikud huvigrupid peaksid osalema ning töötab välja ettepanekud huvigruppide efektiivsemaks kaasamiseks

Vesikonna majandamiskava kohustuslikud elemendid:

1. Vesikonnale iseloomulike näitajate (näiteks asukoha ja piiride) üldkirjeldus.
2. Kokkuvõtte olulistest inimtegevuse poolt mõju avaldanud tegurites vesikonnas
3. Kaitsealuste alade määramine ja kaardistamine.
(sealhulgas
 - a. Inimeste veevõtu tarbeks mõeldud alad;
 - b. Majandusliku tähtsusega veekasvatatavate liikide kaitsmiseks mõeldud alad;
 - c. Tervisevete hulka arvatud veekogud, sealhulgas alad nn. suplemisveekogud;
 - d. Toitainete suhtes tundlikud alad, mis hõlmavad alasid, mis on arvatud haavatavate tsoonide hulka;
 - e. Liikide või nende elukeskkondade kaitsmiseks mõeldud alad kus vee seisukorra säilitamine või parandamine on oluline faktor nende kaitsmisel.)
4. Seirevõrgu kaart
(pinnavee ja põhjavee seisundi seirekaardid)
5. Pinnaveekogudele, põhjaveele ja kaitsealadele kehtestatud keskkonnaeesmärkide nimekiri
(keskkonnaeesmärgid sisaldavad järgmisi eesmarke:
 - liikmesriigid rakendavad vajalikke meetmeid pinnaveekogude seisukorra halvendamise vältimiseks;
 - liikmesriigid kaitsevad, suurendavad ja taastavad põhjaveevarusid).
6. Veekasutuse majandusliku analüüsi kokkuvõtte
(Majanduslik analüüs peab sisaldama informatsiooni veeteenuste maksumuse tasumise väljaarvutamiseks ja kõige tõhusama meetmete kombinatsiooni leidmiseks seoses vee kasutamisega.).
7. Meetmekava kokkuvõtte
(Meetmed peavad hõlmama veeteenuseid; punktreostusallikate heitekontrolli; heitvee põhjavette juhtimise juhtumite kindlakstegemine; meetmeid esimesse ohtlikkuskategooriasse kuuluvate reoainete piiramise kohta; meetmeid avariireostuse juhtumite vältimiseks ja vähendamiseks.)
8. Vesikonnasiseste detailsemate programmide ja majanduskavade register, nt. üksikute alamvesikondade või konkreetse sektori kohta.

13.00 – 14.00 Lõuna restoranis “Neljas aste”

14.10 – 14.50 Töögruppide ettekanded

Moderator: Gulnara Roll, Peipsi Koostöö Keskus

14.50 – 15.45 Tegevuskavade arutelud

Kommentaariid:

Dejan Panovski, Ohridi järve Looduskaitse Projekt

Gusho Arjan, Pogradeci linnavalitsuse koostöö ja koordineerimise arengu osakond

Alexander Balakhonov, Pihkva rajooni loodusressursside komitee

Jalmar Mandel, Tartumaa Keskkonnateenistus

Üldine arutelu

15.45 Lõpetamine

LISA II

Seminaril osalejad

Makedoonia	
Oliver Avramovski	ALLCOOP - Ohridi ja Prespa Järve Koostööprojekt
Svetlana Gjorgeva	Makedoonia Keskkonnaministeeriumi Infokeskus
Slagjana Kalajdzievska	Makedoonia Vabariigi Põllumajanduse Arendamise ja Edendamise Agentuur
Dejan Panovski	Ohridi järve Looduskaitse Projekt
Jovanø Sekuloski	ALLCOOP - Ohridi ja Prespa Järve Koostööprojekt
Albaania	
Gusho Arjan Buzo Fillareta	Pogradeci linnavalitsuse koostöö ja koordineerimise arengu osakond
Gegpriifti Naum	Ohridi järve valgla haldamiskomitee Albaanias
Venemaa	
Alexander Balakhonov	Pihkva rajooni loodusressursside komitee
Marina Kazmina	Venemaa veemajanduse instituut "Pskovvodhoz"
Anna Petrova	Gdovi administratsioon
Tatiana Savina	Gdovi administratsioon
Lev Scholsberg	MTÜ "Vozrozhdenie"
Olga Jouravkova	MTÜ "Chudskoje Project"
Vassilenko Olga	MTÜ "Chudskoje Project"
Austria	
Rolan Pechlaner	Innsbrucki Limnoloogia Ülikool
Läti	
Vija Silina	Daugava Projekt
Eesti	
Kaidi Tingas	Arhusi projekti juht Eestis
Eda Andresmaa	Eesti Keskkonnaministeerium
Maret Merisaar	Eesti Roheline Liikumine
Jalmar Mandel	Tartumaa Keskkonnateenistus
Ivo Ojamäe	Tartumaa Keskkonnateenistus
Tiina Peil	SEI Tallinn
Elve Arukask	Tartu Linnavalitsus
Tuuli Rasso	REC Estonia
Tiiu Sizova	Ida-Virumaa Keskkonnateenistus
Mart Joosep	Jõgevamaa Keskkonnateenistus
Jaanus Kala	Põlvamaa Keskkonnateenistus
Indrek Tamberg	Võrumaa Keskkonnateenistus
Aivar Lainjärv	Lääne-Virumaa Keskkonnateenistus
Kristi Olt	Lääne-Virumaa Keskkonnateenistus
Gea Järvela	Nõo vallavalitsuse keskkonnaspetsialist
Uno Parm	Rõngu vallavanem
Jaanika Kaljuvee	Võrtsjärve Sihtasutus
Jüri Morozov	Saare vallavanem
Märt Jallakas	Palamuse vallavanem
Pavel Kostromin	Mustvee linnapea
Margus Kütt	Mustvee Linnavalitsuse keskkonnaspetsialist

Toivo Ilves	Jõgeva vallavanem
Georgi Korjunov	Kallaste linnapea
Väino Kivioja	Räpina abivallavanem
Gulnara Roll	Peipsi Koostöö Keskus
Margit Säre	Peipsi Koostöö Keskus
Ülo Sults	Peipsi Koostöö Keskus
Piret Uus	Peipsi Koostöö Keskus
Peeter Unt	Peipsi Koostöö Keskus

LISA III TÄNUAVALDUSED

Avaldame tänu järgmistele projektidele ja organisatsioonidele nende rahalise toetuse eest:

- ❖ Projekt "Piiriveekogude haldamise ühisstrateegia Euroopa äärealadel - Peipsi järve ja selle valgala pilootuuring (MANTRA East)", mida toetab Euroopa Komisjon Viienda Raamprogrammi raames (leping nr. EVK1-CT-2000-00076)
- ❖ Charity Know How Foundation
- ❖ Avatud Ühiskonna Instituut "Ida-Ida programm"
- ❖ Kesk- ja Ida-Euroopa Regionaalne Keskkonnakeskus

LISA IV JÄTKUPLAANID

Cherava jõe projekt

Kuna Cherava jõel on eristaatus ainukese piirijõena Ohridi järve valgjal, siis on sellel eeldused muutuda kahe naaberrigi – Albaania ja Makedoonia – eduka koostöö sümboliks ühiste loodusressursside haldamisel.

Projektil on selles aeganõudvas protsessis kindel koht intensiivsete kohtumiste, e-posti kaudu suhtlemise, telefoniarutelude ja ettekannete kaudu, kusjuures *ALLCOOPi* selge püüdlus on tagada toetus projekti eesmärkidele ja tegevustele mitte ainult kodumaiste ja välismaiste MTÜde ning ekspertide innuka projektis osalemise kaudu, vaid ka kohalike omavalitsuste ja ministeeriumide kõrgete ametnike ning mis kõige olulisem, Cherava vesikonnas elavate tavaliste inimeste poolehoiduna. Kontseptsiooni ja tegevuste üldine ajakava lepiti kokku rahvusvahelistel seminaridel “*Strateegiad üldsuse kaasamiseks piiriveekogude haldamisse siirderiikides: Ohridi ja Peipsi järve näidisjuhtumite põhjal*”, mis peeti 12.-14. märtsil Ohridis (Makedoonia) 15.-16. oktoobril Tartus ja kus osalesid kõik projektipartnerid.

Et projekti paremini mõista, siis anname alljärgnevalt lühikirjelduse Ohridi järve olulisematest joontest. Ohridi järv, mis seoses oma väga suure vanusega (umbes kaks kuni kolm miljonit aastat) on erakordne ökosüsteem, milles elavad paljud ainuomased ja mujal välja surnud taime- ja loomaliigid. Seetõttu kuulutas *UNESCO* Ohridi järve 1979. a. loodusvaramuks. Lisaks teevad järve oligotroofne iseloom ja 48,5 km³ üldmaht sellest ühe olulisima mageveeallika Kagu-Euroopas. Praegu aga ohustavad järve mitmesugused inimtegevused, kusjuures eutrofeerumine on peamine piiriülene probleem.

Ohridi järve valgjal eristub Cherava jõe osavalgla mitme omapärase joone tõttu: Cherava on ainuke piirijõgi Ohridi järve valgjal; valgla 43 jõe hulgas on Cherava suuruselt teine fosforireostuse järve transportija, millest suurem osa ei pärine punktireostusallikatest. Ulatusliku metsa maha raiumise tagajärjel tekkinud erosioon ja põllumajandustegevus on peamine reostusainete jõkkeuhtumise põhjus. Pikaajalised uuringud ja ka hiljutised seireandmed kinnitavad, et Cherava jõgi on oluline järve bakteriaalse saastamise allikas. Kanalisatsioon ja heitvete käitlemine puuduvad. Enamusel majapidamistel ei ole üldse septikuid (settekaeve) või nad ei tööta korralikult, umbes üks kolmandik valglast on kuulutatud loodus- ja maastikukaitsealaks või kuulub Galiitsia Rahvuspargi alla. Samuti on vee niisutamiseks kasutamine tugevasti muutnud looduslikku veeringet. Cherava jõe osavalglas on kolmteist veehoidlat, mineviku intensiivne kaevandustegevus ja nüüd taastekkinud huvi maavarade kasutamise vastu kujutavad endast Cherava jõele ja Ohridi järvele tõsist keskkonnaohtu. Jõe Makedooniapoolne osa Ohridi järve ääres on väga oluline looduskaitse- ja turismipiirkond, Cherava jõe osavalgla kogukondadel on kehvad sidepidamisvõimalused ja maanteede infrastruktuur ning aeglane arengutempo. Projekti raames planeeritud tegevuste käigus luuakse ühine vesikonna haldusasutus, mis koosneb MTÜde, mitmesuguste võtmegruppide esindajatest ning kohalikest ekspertidest – *Cherava Valgla Nõukogu (CRBC)*; *CRBC* püüab saavutada kokkuleppeid prioriteetsetes küsimustes; *CRBC* avaldab üksikasjaliku inventuuri valgla loodusrikkustest ning nende kasutamisest praegu ja minevikus, samuti valgla üldhinnangu kui ühe osa *Cherava jõe osavalgla tegevusplaanist*. *CRBC* võtab vastu *Cherava jõe osavalgla tegevuskava*, *CRBC* tõstab loodetavasti kodanike ja MTÜde huvitatust reostuskontrolli meetmete ning Cherava jõe ja Ohridi järve

kaitsmise vastu ning samuti suurendab nende osalemist CRBC organiseeritud ettevõtmiste vastu.

Cherava piirijõe halduskava ettevalmistamine hõlmab otseselt paljusid aktiviste ja MTÜde eksperte Albaaniast, Makedooniast, Eestist, Venemaalt ja teistest riikidest ning tugevdab kindlasti nende suhtlemist ja koostööd. Ka paljud teised kohalikud MTÜd ja mitteformaalsed kodanikuühendused on aktiivselt kaasatud igas projektifaasis. Need grupid on vallavalitsused, talunikud ja majandusettevõtted, mis esindavad laia äri- ja tööstussektorit. Kohalikud ja piirkondlikud kodanikuühendused võivad mängida äärmiselt olulist rolli osavalgla reostusallikate, eriti hajureostusreostusallikate kontrollimises. Projekti tegevuste kaudu suureneb üldsuse teadlikkus Cherava jõe ja Ohridi järve keskkonnaprobleemide suhtes. Ja lõpuks, projekt toetab ja tugevdab ühiseid jõupingutusi valgla planeerimisel, et kaitsta ja parandada Ohridi järve vee kvaliteeti ning on näidiseks, mida saab kogu järve puhul kasutada.

Kuni viimase ajani olid Albaania ja Makedoonia kodanikud harjunud, et otsuseid langetatakse väga tsentraliseeritult, keskvalitsuse tasemel. Kohalik vesikonna planeerimisprotsess, mille projekt välja pakub, rõhutab üksikisikute, kogukonnagruppide ja kasutajate ühenduste rolli reostuse vastu võitlemises. ALLCOOP-i pikaajaliseks ambitsiooniks on piirkonnas projekti tegevuste kaudu edendada ja tugevdada kodanikuühiskonda.

Mantra East projekt

Projekt "Piiriveekogude haldamise ühisstrateegia Euroopa äärealadel - Peipsi järve ja selle valgala pilootuuring (MANTRA East)", mida toetab Euroopa Komisjon Viienda Raamprogrammi raames on kolme aastane rahvusvaheline teadusprojekt, mis algas 2001. aasta veebruaris. Projekti eesmärk on analüüsida ja arendada strateegilise planeerimise metoodikat ja teadustegevust Euroopa Liidu praeguste ja tulevaste piiriveekogude ühiseks haldamiseks. Järgides Euroopa Liidu Vee Raamdirektiivi töötab projekt välja soovitud, milliseid institutsioonilisi mehhanisme ja poliitilisi meetmeid vajab otsuste langetamine Euroopa Liidu piirialadel asuvate vooluveekogude ja rahvusvaheliste järvede haldamisel.

MANTRA East projekti teine moodul keskendub piiriveekogude haldamise kontekstis poliitiliste otsuste langetamiseks vajaliku keskkonnainfo levitamise, kasutamise ja rolliga seotud küsimustele. Valmistatakse ette juhised üldsuse osalemise suurendamiseks eesmärgiga:

- Määratleda keskkonnaküsimustes üldsuse osalemisega seonduvad probleemid ja takistused ning luua strateegiad üldsuse kaasamise edendamiseks.
- Määrata, kuidas arendada osalemist piirkondades, kus on vähe demokraatiakogemusi.
- Töötada välja keskkonnainfo parandamise viisid.

Juhised koosnevad EL Veepoliitika Raamdirektiivi, UN/ECE Üldsuse Kaasamise Juhiste, UN/ECE Veekonventsiooni ja Arhusi Konventsiooni soovitudest ning sisaldavad ka piirkondlikke eripärasid.

Lisainfot projekti, selle edusammude ja tulemuste kohta saab interneti leheküljelt

www.mantraeast.org.